

บทที่ ๔

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อสำรวจสภาพที่เป็นจริงเกี่ยวกับแนวคิดและปฏิริยาจริยธรรมของนักเรียน ครูและผู้ปกครองที่มีต่อพฤติกรรมของตนเองของผู้อื่น และศึกษาตัวแปรเพศ ศาสนา สถานภาพ ภูมิภาค สภาพความเป็นเมืองและอาชีพหลักของครอบครัว ว่ามีอิทธิพลต่อปฏิริยาจริยธรรมดังสมมติฐานที่ตั้งไว้หรือไม่

การอภิปรายผลการวิจัยจะแยกอภิปรายเป็น ๒ ตอนดังนี้

ตอนที่ ๑ อภิปรายผลการสำรวจปฏิริยาจริยธรรมของนักเรียน ครูและผู้ปกครอง ที่มีต่อพฤติกรรมของตนเองของผู้อื่น

ตอนที่ ๒ อภิปรายผลการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับตัวแปรอิสระ

ตอนที่ ๑ ปฏิริยาจริยธรรมของนักเรียน ครูและผู้ปกครองที่มีต่อพฤติกรรมของตนเองของผู้อื่น

จากการหาค่ามัชฌิม เลขคณิตและส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐานสามารถอภิปรายผลการวิจัยที่เสนอไว้ในตารางที่ ๘ - ๑๐ ได้ดังนี้

ก. กลุ่มตัวอย่างจะมีปฏิริยาจริยธรรมทางบวกแน่ ๆ และจะไม่มีปฏิริยาจริยธรรมทางลบแน่ ๆ ต่อพฤติกรรมความขยันหมั่นเพียร ความรู้ตัวไม่ประมาท ความมีวินัยในตนเอง การปรับปรุงตนเอง การรักษาสุขภาพ ความภาคภูมิใจในตนเอง ผลการวิจัยแสดงให้เห็นได้ว่า โดยส่วนใหญ่แล้วนักเรียนครูและผู้ปกครองต่างตระหนักว่าพฤติกรรมเหล่านี้เป็นพฤติกรรมที่ดี ที่ถูกที่ควรในการประพฤติปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของนักการศึกษา นักจิตวิทยาและนักปฏิบัติทางจริยธรรมหลาย ๆ ท่าน ที่ได้ตระหนักถึงปัญหาสังคมนานาประการที่ผ่านมา จึงได้ตื่นตัวดำเนินการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับจริยธรรม ผลการดำเนินการทำให้ได้จริยธรรมหลักที่สำคัญ อันเป็นที่พึงปรารถนาของสังคมปัจจุบัน มาเป็นเนื้อหาจริยธรรมที่จะสอนและเสริมสร้างให้กับคนในสังคม ซึ่ง

๖ พฤติกรรมแรก ในความเห็นของผู้วิจัยด้วย เหตุผลข้างต้น พฤติกรรมการตั้งมาตรฐานตนเองน่าจะเป็นพฤติกรรมอันหนึ่งที่สำคัญยิ่งที่ควรจะต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับคนในสังคมไทย ซึ่งจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมก็ได้เน้นความสำคัญของพฤติกรรมนี้ไม่น้อย และโดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวนี้ พฤติกรรมการตั้งมาตรฐานตนเองสามารถทำให้เกิดขึ้นกับบุคคลในสังคมโดยอาศัยเงื่อนไขต่าง ๆ อาทิเช่น เงื่อนไขที่จะให้ปฏิกริยาจริยธรรมทางบวกต่อบุคคลที่ตั้งมาตรฐานการกระทำในระดับสูง และเงื่อนไขที่จะให้ปฏิกริยาจริยธรรมทางลบต่อบุคคลที่ตั้งมาตรฐานการกระทำในระดับต่ำหรือมิได้ตั้งมาตรฐานการกระทำ พฤติกรรมการตั้งมาตรฐานตนเองในระดับสูงย่อมจะปรากฏมากขึ้น ซึ่งก็จะมีผลให้การกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนในสังคมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่ความก้าวหน้าของสังคมไทยไม่น้อย

นักเรียน ครูและผู้ปกครองอาจจะมิปฏิบัติกริยาจริยธรรมทางบวกและอาจจะมิปฏิบัติกริยาจริยธรรมทางลบต่อพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเอง ผลการวิจัยแสดงให้เห็นได้ว่า นักเรียน ครูและผู้ปกครองเห็นคุณค่าของพฤติกรรมนี้น้อยกว่า ๖ พฤติกรรมแรก ทั้ง ๆ ที่ความเชื่อมั่นในตนเองเป็นพฤติกรรมสำคัญที่ทำให้บุคคลสามารถเอาชนะอุปสรรคและความลำบากยากเข็ญทุกชนิด บุคคลผู้มีความเชื่อมั่นในตนเองจะไม่ลังเลใจ กล้าคิดกล้าตัดสินใจด้วยตนเอง ซึ่งมีผลให้กิจการงานต่าง ๆ สำเร็จดังเป้าหมายได้โดยง่าย (สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า ๒๕๑๘ : ๒๘๐-๒๘๑) ผลการวิจัยที่ปรากฏอาจเนื่องมาจากสาเหตุประการหนึ่งคือ สภาพการอบรมเลี้ยงดูของคนไทยที่เน้นค่านิยม การนับถือเชื่อฟังปฏิบัติตามผู้ใหญ่ ซึ่งมีผลให้คนไทยไม่น้อยไม่ใคร่จะเป็นตัวของตัวเองเท่าใดนัก จนบางครั้งไม่กล้าที่จะกระทำพฤติกรรมที่ตนเองคิดว่าดี ถูก ควร อันมีผลขัดขวางกิจการงานต่าง ๆ ไม่น้อย ในการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนจึงควรที่ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวและหาวิธีการที่จะปลูกฝังส่งเสริมพฤติกรรมนี้ให้เกิดขึ้นกับคนในสังคมไทยให้มากขึ้น

การสำรวจตนเองเป็นวิธีการสำคัญที่สุดที่จะทำให้บุคคลรู้จักตนเอง ดังคำกล่าวที่ว่า "ผู้ที่รู้ความลึกของทะเลคือทะเลเอง ผู้ที่รู้ความกว้างของฟ้าคือฟ้าเอง และผู้ที่รู้ความดีความชั่วในตัวใดก็คือตัวเราเอง" ข้อมูลจากการสำรวจจะทำให้บุคคลรู้ผิดรู้ชอบ สามารถหยั่งเห็นข้อบกพร่องหรือสิ่งดีในดานนั้น ๆ อันมีผลให้บุคคลสามารถปรับปรุงตนเอง ซึ่งนำไปสู่การบังคับพฤติกรรมของคนที่แสดงออกในทางที่ดีที่ถูกต้อง ที่ควรได้ พฤติกรรมการสำรวจตนเองจึงเป็นพฤติกรรมระ

ที่สำคัญยิ่งที่บุคคลในสังคมควรจะมีปฏิบัติ ซึ่งจากการสำรวจความคิดเห็นในพฤติกรรมที่พบว่า นักเรียน ครูและผู้ปกครองอาจจะมีปฏิริยาจริยธรรมทางบวกและอาจจะมีปฏิริยาจริยธรรมทางลบ อันแสดงถึงการตระหนักถึงความสำคัญของพฤติกรรมนี้ไม่มากเท่าที่ควรนัก ซึ่งก็เป็นไปในทำนองเดียวกับพฤติกรรมความพอใจในตนเองและความละเอียดใจ ความพอใจในตนเองนั้น เป็นการรู้จักประมาณตน พอใจในกิจการหรือสิ่งที่ตนมีอยู่ มีสันโดษซึ่งทำให้จิตใจเบิกบานได้ บุคคลผู้มีความพอใจในตนเองจะเป็นผู้อดทนต่อความโลภ เป็นบุคคลที่สามารถยับยั้งใจไม่คิดโลภเอาของของผู้อื่น มีความยินดีในสมบัติที่ตนหามาได้โดยชอบ จะไม่ก่อให้เกิดความเคียดรอนในหน้าที่และไม่ทำความเสียหายแก่ผู้อื่น เพราะปราศจากความทะเยอทะยานเกินฐานะ ส่วนความละเอียดใจนั้น จะคอยบังคับบุคคลไม่ให้กระทำผิดหรือชั่ว แม้จะไม่มีใครรู้เห็นก็ไม่กระทำผิดเพราะละเอียดใจตนเอง บุคคลผู้มีพฤติกรรมเหล่านี้เป็นบุคคลที่สังคมต้องการยิ่ง (กรมวิชาการ ๒๕๒๓, : ๑๔๐) และคนในสังคมควรที่จะส่งเสริมให้พฤติกรรมเหล่านี้เกิดมากขึ้น ด้วยการมีปฏิริยาจริยธรรมทางบวกต่อบุคคลผู้กระทำพฤติกรรมนี้ในการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน จึงควรเน้นการเสนอแบบอย่างที่ดีและไม่ดีในด้านเหล่านี้ และผลกรรมที่บุคคลได้รับอันหมายถึงปฏิริยาจริยธรรมทางบวกหรือทางลบ เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้ว่าพฤติกรรมดังกล่าวเป็นพฤติกรรมที่ดี ที่ถูก ที่ควร อันมีผลให้พฤติกรรมเหล่านี้ปรากฏมากในสังคมไทยได้

การระงับความอยากเป็นพฤติกรรมต่อตนเองที่ถือว่าสำคัญและจำเป็นยิ่งในสังคมปัจจุบัน เป็นคุณธรรมหรือนวปฏิบัติในสิ่งดี สิ่งชอบที่เยาวชนควรประพฤติปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ (กรมวิชาการ ๒๕๒๓ : ๑๒๔, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ๒๕๒๔ : ๑๔) จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นได้ว่า โดยส่วนใหญ่แล้วนักเรียน ครูและผู้ปกครองมีความเห็นต่อพฤติกรรมนี้ว่าเป็นพฤติกรรมที่ดี ที่ถูก ที่ควร แต่ก็ยังน้อยกว่า ๖ พฤติกรรมที่กล่าวข้างต้น ทั้งที่พฤติกรรมนี้เป็นคุณธรรมที่สำคัญและจำเป็นไม่น้อย ผลการวิจัยดังกล่าวอาจเนื่องมาจากสาเหตุประการหนึ่งคือค่านิยมของคนไทยที่มีมาแต่เดิม

เมื่อทำดีก็จะพอใจมีการให้รางวัลตนเอง และถ้าทำชั่วก็จะลงโทษตนเอง บุคคลเหล่านี้ย่อมจะเห็นว่า การให้รางวัลหรือลงโทษตนเองมีความสำคัญยิ่งกว่าสิ่งทีมาจากภายนอก ถ้าพฤติกรรมของบุคคลอยู่ภายใต้การบังคับตนเอง เช่นนี้แล้วก็จะคาดหวังได้ว่า บุคคลนั้นจะมีความเป็นตัวของตัวเอง ไม่ขึ้นอยู่กัลักษณะ ของสถานการณ์แวดล้อมภายนอก จะกระทำตนอย่างสม่ำเสมอไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใดก็ตาม บุคคลเช่นนี้ย่อมเป็นผู้ที่สังคมปรารถนาอย่างยิ่ง ฉะนั้นพฤติกรรมการให้รางวัลตนเองจึง เป็นคุณธรรมที่สำคัญยิ่งที่ควรปลูกฝังให้ เกิดขึ้นกับคนในสังคมไทยในสภาพปัจจุบันด้วย ในการสอนและ เสริมสร้างจริยธรรมให้กับคนในสังคม จึงมีควรที่จะมองข้ามความสำคัญของพฤติกรรมนี้โดยจะต้องให้คนในสังคมตระหนักและช่วยกันส่งเสริมพฤติกรรมนี้ให้ เกิดมากขึ้น ด้วยการสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ช่วย เอื้ออำนวยด้วย

ส่วนพฤติกรรมการปลอบใจตนเอง เมื่อกระทำผิดพลาดหรือ เมื่อประสบความผิดหวังนั้น เป็นลักษณะหนึ่งของพฤติกรรมต่อตนเองที่ช่วยให้คน เราสามารถที่จะบังคับตนเอง ผิดตนเองให้เข้ม-แข็ง เหนือเหตุการณ์ที่ทำให้วิตกกังวล เศร้าหมองขุ่นมัวหรือท้อแท้ได้ การปลอบใจตนเองทำให้บุคคลสามารถยับยั้งจิตใจของตนให้อยู่ในสภาพปกติ สงบ เยือกเย็นไม่ท้อถอย และเกิดความอดสาหัสที่จะกระทำพฤติกรรมที่ตนคิดว่าดี ถูก ควร หรือที่ตั้งใจปรารถนาได้ จากสำรวจปฏิบัติการจริยธรรมต่อพฤติกรรมนี้พบว่า นักเรียนครูและผู้ปกครองอาจจะมีปฏิบัติการจริยธรรมทางบวก และอาจจะไม่มีปฏิบัติการจริยธรรมทางลบ ต่อพฤติกรรมนี้ซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่า โดยส่วนใหญ่ นักเรียน ครู และผู้ปกครองมีการตระหนักว่า พฤติกรรมนี้เป็นพฤติกรรมที่ดีที่ถูก ที่ควร แต่ก็น้อยกว่า ๖ พฤติกรรมแรก ทั้งๆ ที่ในสภาพชีวิตจริงคนเราย่อม ประสบกับความผิดหวังหรือ เผชิญกับสิ่งที่ไม่น่าพึงปรารถนา การปลอบใจตนเองให้ยอมรับความผิดหวังโดยสามารถควบคุมสติไม่ทำสิ่งที่ผิดร้ายแรง การฝึกตนให้กล้าที่จะเผชิญต่อความ เป็นจริงของชีวิตซึ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ รวมทั้งการพยายามปรับปรุงตนเองให้ทำตามที่ตั้งใจไว้จึง เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ฉะนั้นในการฝึกอบรมทางด้านคุณธรรมจริยธรรม จึงควรมีการพิจารณา ส่งเสริมพฤติกรรมนี้ประกอบด้วย เพื่อจะได้มีการตระหนักถึงคุณค่าของพฤติกรรมนี้มากยิ่งขึ้น ทำให้พฤติกรรมดังกล่าวปรากฏมากขึ้น อันมีผลให้บุคคลสามารถที่จะบังคับตนเองให้กระทำพฤติกรรมที่ดีที่ถูก ที่ควร ตามที่ตั้งใจไว้ได้

กลุ่มตัวอย่างอาจจะมีปฏิริยาจริยธรรมทางบวก และอาจจะมีปฏิริยาจริยธรรมทางลบต่อพฤติกรรมความรู้สึกผิด การลงโทษตนเอง ซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่าโดยส่วนใหญ่แล้วนักเรียน ครู และผู้ปกครองมีความเห็นว่า พฤติกรรมความรู้สึกผิด การลงโทษตนเอง เป็นพฤติกรรมที่ดี ที่ถูกที่ควร แต่ก็อยู่ในระดับที่น้อยกว่า ๑๔ พฤติกรรมแรก พฤติกรรมดังกล่าวนี้เป็นพฤติกรรมที่ช่วยเหนียวรั้งความคิดและการกระทำไว้ไม่ให้ไปในทางชั่ว ซึ่งปกติแล้วคนเราย่อมทำดีบ้างชั่วบ้างปนกันไป แต่คนที่รู้สึกผิดมีการลงโทษตนเองเมื่อกระทำผิด จะไม่ใช่คนหลงงมงาย เป็นบุคคลที่รู้จักผิดชอบชั่วดี รู้ว่าอะไรควรทำไม่ควรทำ และเมื่อรู้ว่าเป็นการกระทำที่ไม่ควรก็ประสงค์ที่จะแก้ความรู้สึกผิด การลงโทษตนเองจึงเป็นตัวเหนียวรั้งความคิดไว้ไม่ให้ไปในทางชั่ว ดังคำกล่าวที่ว่า ผู้ที่รู้จักเจ็บจำในความผิดของตน จะกลับตัวเป็นคนดีได้ด้วยความระวังสังวรอย่างรอบคอบ (สมเด็จพระมหาพรหมวงศ์ ๒๕๑๘ : ๒๘๖) ความรู้สึกผิด การลงโทษตนเองนี้จึงเป็นเครื่องช่วยให้บุคคลรู้จักตนเอง คอยพิทักษ์ตนเองไม่ให้ตกต่ำ คอยส่งเสริมตนเองให้ดีขึ้นตามลำดับได้ ในความเห็นของ ผู้วิจัย นักเรียน ครูและผู้ปกครอง อาจมีความเห็นว่า พฤติกรรมดังกล่าวเกิดขึ้นภายหลังจากที่ได้กระทำผิดไปแล้ว แม้จะรู้สึกผิดแต่ก็มีความผิดเพราะได้กระทำลงไปแล้ว ปฏิริยาจริยธรรมที่ได้จึงปรากฏในรูปอาจจะมีปฏิริยาจริยธรรมทางบวกและอาจจะมีปฏิริยาจริยธรรมทางลบ เท่านั้น

ค. กลุ่มตัวอย่างตัดสินใจไม่ได้ว่าจะมีหรือไม่มีปฏิริยาจริยธรรมทางบวกและอาจจะมีปฏิริยาจริยธรรมทางลบต่อพฤติกรรมการให้คุณค่าตนเอง การปรุงแต่งร่างกาย ผลการวิจัยที่ปรากฏพิจารณาได้ดังนี้

ในพฤติกรรมการให้คุณค่าตนเองเป็นพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงการคิด การถ่อมและการสังเกตุเยี่ยงอย่างของผู้อื่น มีใช้หลงงมงายหรือยึดมั่นในความคิดเห็นของตนเองแต่อย่างเดียว ซึ่งการตรวจสอบความพิพเห็นและพฤติกรรมของผู้อื่น ไม่กระทำตนเป็นคนเลิศไปทุกอย่าง มีการเทียบเคียงความคิดเห็นของผู้อื่นกับของตนอย่างถ้อยถ้วนนั้น เป็นการฝึกฝนตนเองให้ก้าวไปสู่จุดมุ่งหมายที่ดีงามได้ (สมเด็จพระมหาพรหมวงศ์ ๒๕๑๘ : ๔๘) การที่นักเรียน ครูและผู้ปกครองตัดสินใจไม่ได้ว่าจะมีปฏิริยาจริยธรรมทางบวกหรือไม่ และอาจจะมีปฏิริยาจริยธรรมทางลบ แสดงให้เห็นว่านักเรียน ครูและผู้ปกครองมีความเห็นว่าพฤติกรรมนี้เป็นพฤติกรรมที่ไม่ใคร่จะดี ถูก ควรเท่าใดนัก ทั้งนี้อาจมาจากสาเหตุที่ว่า "ค่านิยมของคนไทยแต่ดั้งเดิม" คนไทยมักจะสอนกันว่า

"ลูกเอ๋ย แข่ง เรือแข่งแพแข่งได้ แข่งบุญวาสนาแข่งไม่ได้" ทำให้คนไทยไม่น้อยเกิดความรู้สึกไม่
 ทะเยอทะยานที่จะเอาอย่างคนอื่น คิดเสียว่า ความสำเร็จของแต่ละคนเป็นเรื่องของบุญวาสนา
 ความมั่งคั่งน้อยกว่าความมั่งคั่งใหญ่ใฝ่สูง อันเป็นเหตุให้บุคคลต้องทรมาณกายและใจเพื่อให้สำเร็จอย่าง
 คนอื่น (ประเสริฐ แยมกลิ่นพุ่ม ๒๕๕๑:๑๔-๑๕) ซึ่งจากการสัมภาษณ์ของนักการศึกษาทั้งหลายก็ได้
 ตระหนักถึงความจำเป็นของสภาพสังคมปัจจุบันที่บุคคลจะต้องมีคุณธรรมที่สำคัญคือ ความมีเหตุผล
 ซึ่งเป็นการใช้ปัญญาในการประพฤติปฏิบัติ มีการยับยั้งชั่งใจโดยไม่ผูกพันกับอารมณ์และความยึดมั่น
 ถือมั่นของตนเองที่มีอยู่แต่เดิม อันอาจผิดพลาดได้ (กรมวิชาการ ๒๕๒๓:๑๔๕) จากการสำรวจ
 ปฏิกริยาดังกล่าวทำให้ทราบแนวคิดของคนในสังคมเช่นนี้แล้ว การปลูกฝังให้มีการตระหนักถึงการ
 ให้คุณค่าตนเอง จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรจะทำให้เกิดขึ้นในสังคมด้วย

ในพฤติกรรมการปรุงแต่งร่างกายนั้น ได้มีผู้สนใจศึกษา อาทิ เช่น ฝ่ายโครงการวิจัย
 วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา (๒๕๑๔) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นทั้งนักเรียน ครู ผู้ปกครอง
 ผู้บริหาร นักการศึกษา ฯลฯ ผลการวิจัยพบว่า โดยส่วนใหญ่ (๔๐ %) ต่างมีความเห็นในการแต่ง
 กายของครูว่า ครูควรจะต้องแต่งกายเรียบร้อย ใช้เครื่องสำอางพอสมควร และจากการวิจัยของอารี
 เพชรยอด และคณะ (๒๕๒๐) ซึ่งพบว่า กลุ่มตัวอย่างไทยพุทธโดยส่วนใหญ่ (๗๐ %) ไม่พึงพอใจที่
 ลูกจะรับเอาวัฒนธรรมสมัยใหม่ในเรื่องการแต่งกาย การไว้ผมทรงต่างๆ และกลุ่มตัวอย่างไทย
 มุสลิมส่วนใหญ่ (๖๗.๖๖ %) ไม่พึงพอใจเช่นเดียวกันนี้ ผลการวิจัยทั้งสองเรื่องนี้ น่าจะแสดงให้เห็น
 เห็นได้ว่า คนโดยส่วนใหญ่ไม่ชอบการแต่งกายทันสมัยจนเกินไป แต่ก็เห็นด้วยกับการแต่งกายบ้าง
 พอประมาณ ในข้อคำถามของผู้วิจัยมิได้บอกถึงระดับความมากน้อยของการปรุงแต่งร่างกายนี้ ผล
 การวิจัยจึงปรากฏว่า นักเรียน ครู และผู้ปกครองตัดสินใจไม่ได้ว่าจะมีปฏิกริยาจริยธรรมทาง
 บวกหรือทางลบ ซึ่งในการวิจัยครั้งต่อไปควรพิจารณาเรื่องนี้ประกอบด้วย เพื่อให้ได้ผลการวิจัย
 ที่แน่ชัดยิ่งขึ้น

ง. กลุ่มตัวอย่างตัดสินใจไม่ได้ว่าจะมีหรือไม่มีปฏิกริยาจริยธรรมทางบวก และทางลบ
 ต่อพฤติกรรมการไม่ควบคุมอารมณ์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการตัดสินใจไม่ได้ว่าพฤติกรรมนี้เป็นพฤติกรรม
 ที่ดี - ไม่ดี ถูก - ไม่ถูก ควร - ไม่ควร ผลการวิจัยดังกล่าวไม่สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า
 คนไทยมีบุคลิกลักษณะควบคุมอารมณ์ คนไทยไม่นิยมแสดงความรู้สึกเครียด แสดงแต่ความสุขภาพ

อ่อนโยน อารมณ์ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส (วารสารการศึกษาแห่งชาติ ๒๕๒๓:๗๕) นอกจากนั้นผลการวิจัยยังขัดแย้งกับผลการวิจัยของ เหม ทองชัย (๒๕๒๓) ที่พบว่าเยาวชนส่วนใหญ่มีปฏิกริยาจริยธรรมทางลบต่อพฤติกรรมนี้ ความไม่สอดคล้องและขัดแย้งนี้น่าจะเนื่องมาจากลักษณะความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย และลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เนื่องจากสังคมไทยทุกวันนี้มีลักษณะแข่งขันกันมาก ค่านิยมของคนไทยดั้งเดิมที่เป็นแบบไมตรีสัมพันธ์นับวันจะเปลี่ยนแปลงไปสู่แนวสัมฤทธิ์สัมพันธ์มากขึ้น บุคคลในสังคมต้องเป็นตัวของตัวเอง ต้องพึ่งตนเอง ความเกรงใจกันลดน้อยลง สามารถที่จะแสดงอารมณ์ความรู้สึกที่แท้จริงของตนได้มากขึ้น และเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างของ เหม ทองชัย เป็นเยาวชนที่อยู่ในเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร แต่กลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยใช้ศึกษาเป็นนักเรียน ครู และผู้ปกครองจากหลายๆ เขตในกรุงเทพมหานคร และจากทุกภาคของประเทศรวมทั้งเป็นบุคคลที่มีอาชีพหลักต่างๆ กัน หรือมาจากครอบครัวที่มีอาชีพหลักต่างกัน ผลการวิจัยจึงปรากฏเช่นนี้

๑. จากข้อสรุปการสัมมนาหรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับจริยธรรมในช่วง พ.ศ. ๒๕๒๓-๒๕๒๔ ข้อหนึ่งที่ว่า เยาวชนของชาติจะมีคุณธรรมถ้าสามารถบังคับตนเองไม่ตกเป็นทาสของอบายมุขและสิ่งชั่วร้ายทั้งหลาย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ๒๕๒๕:๔๗) จากการสำรวจความคิดเห็นในเรื่องนี้พบว่า นักเรียน ครู และผู้ปกครองจะไม่มีปฏิกริยาจริยธรรมทางบวกแน่ๆ และอาจจะมีปฏิกริยาจริยธรรมทางลบ ต่อบุคคลผู้ลุ่มหลงอบายมุข ซึ่งแสดงให้เห็นว่า นักเรียน ครู และผู้ปกครองมีความเห็นว่า พฤติกรรมดังกล่าวเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดี ไม่ถูก ไม่ควร มากกว่าพฤติกรรมอื่น เมื่อนักเรียน ครู และผู้ปกครองมีความเห็นเช่นนี้แล้ว การจะปลูกฝังแนวคิดดังกล่าวนี้ให้กับเยาวชนย่อมเป็นไปได้สะดวกยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้ามีวิธีการที่เหมาะสม ซึ่งแบนดูรา และวอลเตอร์ (Bandura and Walters ๑๙๖๓:๑๘-๒๐) ก็ได้ให้ข้อสังเกตไว้ว่าการแสดงแบบอย่างแก่เด็กในลักษณะที่ขัดแย้งกันไม่สามารถที่จะควบคุมพฤติกรรมของเด็กได้ เขายกตัวอย่างว่า ถ้าบิดาเป็นนักดื่มสุรา แต่ขณะเดียวกันกลับสอนบุตรไม่ให้ดื่มสุราเพราะเป็นสิ่งที่ไม่ดี ผลจะปรากฏว่า เด็กมีความโน้มเอียงไปในทางที่ชอบดื่มสุราแทนที่จะเกลียดการดื่มสุรา เขาสรุปว่าเพราะเด็กได้เห็นบิดาดื่มสุราอยู่เป็นประจำ การกระทำดังกล่าวของบิดาเป็นหัวแบบที่ชัดเจนและประทับใจมากกว่าการสอนไม่ให้ดื่มสุราของบิดา ฉะนั้นในการสอนจริยธรรมหรือคุณธรรม

ข้อนี้ผู้ใหญ่ควรจะเป็นแบบอย่างที่ดี ประพฤติปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับที่สอนเด็กด้วย

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาผลที่ได้จากการศึกษาปฏิกริยาจริยธรรมจะเห็นได้ว่า โดยส่วนใหญ่ระดับความมากน้อยของปฏิกริยาจริยธรรมทางลบที่นักเรียน ครู และผู้ปกครองแสดงจะอยู่ในระดับที่ไม่มากเท่าใดนัก ดังจะเห็นได้จากในพฤติกรรมการณ์หล่งอบายมุข แม้นักเรียน ครู และผู้ปกครองจะเห็นว่าพฤติกรรมนี้ไม่ดี ไม่ถูก ไม่ควร จึงไม่มีปฏิกริยาจริยธรรมทางบวกแน่ๆ แต่ก็เพียงอาจจะมีปฏิกริยาจริยธรรมทางลบเท่านั้น ผลการวิจัยดังกล่าวนี้สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่าคนไทยมีบุคลิกลักษณะที่หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับความขัดแย้ง ไม่สนับสนุนการเป็นศัตรู (Philips ๑๙๖๑:๖๓๗) และมีความเกรงใจสูง มีความต้องการรักษามิตรภาพ มีการยึดถืออุเบกขาหรือวางเฉยอยู่เสมอ เพื่อรักษาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างตนกับผู้อื่น จะพอใจหรือไม่พอใจสิ่งใดก็มักจะเก็บไว้ในใจ ไม่แสดงออกมาให้เห็นเด่นชัด (Blanchard ๑๙๕๘:๔๘๒) และ รัญทร วิเชียรโชติ (๒๕๑๒:๒-๓) ก็ได้ให้ความเห็นในเรื่องนี้เช่นเดียวกันว่า สังคมไทยมีลักษณะทางพื้นฐานจิตวิทยาและสังคม เป็นแบบขึ้นซึ่งกันและกัน มีการดำเนินชีวิตที่ต้องผูกพันกับผู้อื่น จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็มักจะคำนึงถึงบุคคลอื่นอยู่เสมอ จนทำให้เป้าประสงค์เปลี่ยนแปลงไป และพื้นฐานทางจิตวิทยายังมีลักษณะของการยับยั้งชั่งใจ คือลักษณะที่บุคคลไม่กล้าตัดสินใจกระทำสิ่งใดโดยง่าย เพราะเกรงว่าจะกระทบกระเทือนความรู้สึกของบุคคลอื่น ลักษณะการถ่ายทอดทางสังคมส่วนใหญ่จึงยังคงเป็นแบบไมตรีสัมพันธ์ บุคคลในสังคมต้องระงับความคิดเห็นและปฏิกริยาทางลบของตนไว้ให้ได้ พฤติกรรมเหล่านี้เริ่มตั้งแต่วัยเด็ก และสืบเนื่องไปจนเป็นผู้ใหญ่ มีผลทำให้สังคมไทยขาดระเบียบแบบแผน ขาดการส่งเสริมพฤติกรรมที่ดีงามไม่น้อย กล่าวคือเมื่อพบเห็นผู้ใดกระทำพฤติกรรมที่เห็นว่า ไม่ดี ไม่ถูก ไม่ควร ก็ไม่ค่อยจะแสดงปฏิกริยาจริยธรรมทางลบเท่าใดนัก และถึงจะแสดงก็อยู่ในระดับที่ไม่รุนแรง ผู้กระทำผิดเมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่สังคมไม่ยอมรับจึงเท่ากับได้รับการส่งเสริมแรงให้กระทำเช่นนั้นอีก พฤติกรรมดังกล่าวก็จะยังคงมีอยู่เรื่อยๆ และเพิ่มมากขึ้น สมาชิกในสังคมจึงมีลักษณะทำอะไรตามใจชอบ ในการปลูกฝังจริยธรรมหรือคุณธรรมจึงควรคำนึงถึงการปลูกฝังให้บุคคลกล้าที่จะมีปฏิกริยาจริยธรรมต่อผู้กระทำพฤติกรรม เพื่อให้สังคมไทยเป็นสังคมที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงปรารถนา และลดพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาลงไป และ เมื่อ เป็น เช่นนี้แล้วสังคมไทยย่อมจะมีแต่ความสงบสุข ไม่เกิดความสับสนวุ่นวายดังที่เป็นอยู่ในทุกสังคมปัจจุบันนี้

ตอนที่ ๒ การทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับตัวแปรอิสระ

จากผลการ คำนวณและขจัดอคติ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีเซฟเฟ่ สามารถอภิปรายผลการวิจัยตามสมมติฐานที่เสนอไว้ดังนี้

สมมติฐานข้อที่ ๑ "กลุ่มชายและกลุ่มหญิงมีปฏิภิกิริยาจริยธรรมต่อพฤติกรรมต่อตนเองของผู้อื่นแตกต่างกัน"

ผลการวิจัยจากตารางที่ ๑๑ ปรากฏว่า กลุ่มชายและกลุ่มหญิงมีปฏิภิกิริยาจริยธรรมต่อพฤติกรรมต่อตนเองของผู้อื่นไม่แตกต่างกัน ๑๑ พฤติกรรม คือ ความมีวินัยในตนเอง ความขยันหมั่นเพียร ความพอใจในตนเอง การตั้งมาตรฐานตนเอง การสำรวจตนเอง ความภาคภูมิใจในตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเอง การให้รางวัลตนเอง การปลอบใจตนเอง การรักษาสุขภาพ การปรับปรุงตนเอง และมีปฏิภิกิริยาจริยธรรมต่อพฤติกรรมต่อตนเองของผู้อื่นแตกต่างกัน ๔ พฤติกรรมโดย กลุ่มชายมีปฏิภิกิริยาจริยธรรมทางบวกน้อยกว่าหรือมีปฏิภิกิริยาจริยธรรมทางลบมากกว่ากลุ่มหญิงในพฤติกรรมการระจับความอยาก ความรู้ตัวไม่ประมาท ความรู้สึกผิด ความละอายใจ การลงโทษตนเอง และการปรุงแต่งร่างกาย กลุ่มหญิงมีปฏิภิกิริยาจริยธรรมทางบวกน้อยกว่าหรือมีปฏิภิกิริยาจริยธรรมทางลบมากกว่ากลุ่มชายในพฤติกรรม การไม่ควบคุมอารมณ์ การลุ่มหลงอบายมุข และการให้คุณค่าตนเอง ผลที่ปรากฏน่าจะพิจารณาได้ดังนี้

ก. กลุ่มชายและกลุ่มหญิงมีปฏิภิกิริยาจริยธรรมต่อพฤติกรรมต่อตนเองของผู้อื่นไม่แตกต่างกัน ๑๑ พฤติกรรม แสดงให้เห็นได้ว่าผลการวิจัยโดยส่วนใหญ่ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลดังกล่าวนี้มาจะพิจารณาได้จากสภาพสังคมในปัจจุบัน ซึ่งจะเห็นได้ว่า วิถีการดำเนินชีวิต ทศนคติ ค่านิยมของสมาชิกในสังคมเปลี่ยนแปลงไปมาก แต่เดิมสังคมทุกสังคมต่างคาดหวังให้สมาชิกชายและหญิงมีบทบาทและหน้าที่แตกต่างกันอย่างเด่นชัด โดยเพศชายจะได้รับการยอมรับ ได้รับการศึกษาและส่งเสริมในด้านต่างๆ มากกว่า ชายและหญิงจึงมีประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดการรับรู้ที่ต่างกัน อันมีผลให้แนวคืดทางจริยธรรมแตกต่างกันด้วย ในปัจจุบันวัฒนธรรมต่างๆ ในสังคมเปลี่ยนแปลงไปมาก ที่เห็นได้ชัดคือ วัฒนธรรมทางจิตดู

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลให้วิถีชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนไปด้วย จากความจำเป็นด้านเศรษฐกิจทำให้หญิงจำ นวนไม่น้อยต้องประกอบธุรกิจการงานนอกบ้าน ส่งผลให้แนวคิด ทัศนคติ ค่านิยมในเรื่องเพศเปลี่ยนไป มีการตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา มีการตื่นตัวในเรื่องสิทธิและเสรีภาพที่เท่าเทียมกันในระบอบประชาธิปไตย การกีดกันเรื่องเพศเริ่มลดน้อยลง การถ่ายทอดทางสังคมต่อสมาชิกชายและหญิงคล้ายคลึงกันมากขึ้น เพศหญิงได้รับโอกาสในด้านต่างๆ มากขึ้น เพศหญิงได้รับโอกาสในด้านต่างๆ มากขึ้น ได้เรียนหนังสือเหมือนๆ เพศชาย ได้ประกอบธุรกิจการงานอย่างเดียวกัน ทำให้เกิดความคุ้นเคยกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ดังจะเห็นได้จากข้อเขียนของสุนทร โคมิน และสนิท สมัครการ(๒๕๒๖:๑๔๕-๑๔๖) ที่ว่า

แต่เดิมคนไทยเรานิยมยกย่องลูกชายมากกว่าลูกสาวด้วยเหตุผลหลายประการ อาทิ ลูกชายเป็นผู้สืบทอดนามสกุลไว้ให้ยืนานานตลอดไป ส่วนลูกสาวตามปกติก็จะต้องเปลี่ยนไปใช้นามสกุลของสามีเมื่อแต่งงานออกไป นอกจากนั้นในสมัยก่อนเมื่อผู้ชายยังนิยมยกย่อง "สาวพรหม-จารีย์" หรือหญิงสาว "บริสุทธิ์" การเลี้ยงดูลูกสาวมิให้แปดเปื้อนราศีจากคาวชายนับว่าเป็นการกระทำที่ค่อนข้างยาก ความเกรงต่อการเสื่อมเสียชื่อเสียงในเรื่องนี้มีมาก จนถึงกับมีคำพังเพยไว้ว่า "มีลูกสาวเหมือนมีส้วมไว้หน้าบ้าน" และส้วมสมัยก่อนก็คงจะไม่ใช้ส้วมซึม หากแต่เป็นส้วมหลุมที่ขุดลงไปเฉยๆ ถ้าเอามาตั้งไว้หน้าบ้านจริงก็คงจะเหม็นน่าดู ความเชื่อฝังใจที่ว่าลูกชายน่าจะได้รับการยกย่อง เชิดชูมากกว่าลูกสาวนั้น คงจะมีเหตุผลอื่นๆ ประกอบอีก อย่างเช่น โอกาสในการได้รับการศึกษาสูงและการประกอบอาชีพดีๆ ซึ่งแต่เดิมหญิงมักจะไม่ใคร่ได้ออกบ้านมากนัก โอกาสในเรื่องดังกล่าวนี้น้อยกว่าชายมาก มาถึงปัจจุบันภาวะการดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว หญิงไทยมีเสรีภาพมากขึ้นกว่าเดิมเป็นอันมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา การประกอบอาชีพหรือการสังคมอื่นๆ ก็ตาม

เมื่อสังคมเปลี่ยนไปเช่นนี้แล้วย่อมจะมีผลให้กลุ่มชายและกลุ่มหญิงมีทัศนคติค่านิยมที่แตกต่างกันน้อยลง มีแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ดี-ไม่ดี ถูก-ไม่ถูก ควร-ไม่ควรคล้ายคลึงกันมากขึ้น จึงทำให้กลุ่มชายและกลุ่มหญิงมีปฏิกริยาจริยธรรมต่อพฤติกรรมต่อตนเองของผู้อื่นโดยส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน ดังผลที่พบในการวิจัยครั้งนี้

ข. กลุ่มชายและกลุ่มหญิงมีปฏิภริยาจริยธรรมต่อพฤติกรรมตนเองของผู้อื่นแตกต่างกันในบางพฤติกรรมนั้นน่าจะ เนื่องจากสภาพสังคมไทยซึ่งแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมต่างๆ มากมาย แต่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมิใช่จะทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิม เปลี่ยนไปทุกอย่างได้แม้สังคมจะเปิดโอกาสให้ชายและหญิงมีสิทธิเสรีภาพที่เท่าเทียมกัน แต่จากสภาพความเป็นจริงมักปรากฏว่าการถ่ายทอดทางสังคมต่อสมาชิกชายและหญิงก็ยังคงมีความแตกต่างกันบ้างในบางประเด็น เมื่อสังคมยังคงคาดหวังบางอย่างแตกต่างกันดังนี้ บิดามารดาหรือสถาบันที่รับผิดชอบในการอบรมสั่งสอนยอมให้การอบรมสั่งสอนตามความคาดหวังของสังคม จากการอบรมสั่งสอน การสังเกตแบบอย่างพฤติกรรมและผลที่ตามมา ทำให้ชายและหญิงมีการเรียนรู้พฤติกรรมที่ดี-ไม่ดี ถูก-ไม่ถูก ควร-ไม่ควร แตกต่างกันบางพฤติกรรม ทำให้มีปฏิภริยาจริยธรรมต่อพฤติกรรมเหล่านี้แตกต่างกัน จากการวิจัยครั้งนี้ปรากฏว่า

๑. ในพฤติกรรมการระงับความอยาก ความรู้ตัวไม่ประมาท ความรู้สึกผิด ความละอายใจ การลงโทษตนเอง และการปรุ่่งแต่งร่างกาย ชายมีปฏิภริยาจริยธรรมทางบวกน้อยกว่า และบางพฤติกรรมมีปฏิภริยาจริยธรรมทางลบมากกว่าหญิงด้วย ผลการวิจัยดังกล่าวน่าจะพิจารณาได้ดังนี้

สังคมไทยซึ่ง เน้นให้หญิงสงบ เสงี่ยม เรียบร้อยและประพฤติตนตามขนบธรรมเนียมที่เห็นว่าดีงามอยู่เสมอ สำหรับชายสังคมไม่เน้นความสงบ เสงี่ยม เพศชายจะได้รับการอบรมให้มีความแข็งแกร่ง มีการแสดงออกและมีอิสระในตนเองมากกว่าหญิง ชายจะไม่ค่อยถูกตำหนิติเตียนเมื่อทำสิ่งใดผิดพลาด นอกจากนี้จากการอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาให้กับเด็กชายและเด็กหญิงยังแตกต่างกัน โดยบิดามารดาใกล้ชิดและให้ความอบอุ่นกับเด็กหญิงมากกว่า เด็กหญิงจะได้รับการปกป้องและแนะนำทางมากกว่าเด็กชาย เด็กหญิงจึงมักตระหนักรู้มากกว่าเด็กชายที่จะทำในสิ่งที่บิดามารดาหรือสังคมยอมรับ ซึ่งละม้ายมาศ ครุฑัตย์ (๒๕๑๐) ก็ได้กล่าวไว้ว่า สังคมไทยเป็นที่ยอมรับกันว่า ส่วนใหญ่มักเข้มงวดกวดขันกับเด็ก โดยมีแนวโน้มว่าจะให้การอบรมเลี้ยงดูแบบอิสระแก่บุตรชายมากกว่าบุตรสาว และจากการศึกษาของวิบูลย์ ธรรมวิทย์ (๑๙๘๖:๑-๘) ซึ่งศึกษาชีวิตครอบครัวไทยโดยการสังเกต สัมภาษณ์และการเข้าไปมีส่วนร่วม ผลการศึกษาผู้วิจัยสรุปว่า เด็กหญิงได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบจำกัดขอบเขต ขณะที่เด็กชายมีอิสระที่จะทำอะไรก็ได้ตามใจชอบ

ผลดังกล่าวนี้สอดคล้องกับข้อเขียนของ ไพฑูรย์ เครือแก้ว (๒๕๑๓:๑๕๐) ที่ว่า ในการอบรม เลี้ยงดูเพศชายมีอิสระในการคิดและกระทำสิ่งต่างๆ ได้มากกว่าหญิง ความแตกต่างของการอบรม เลี้ยงดูดังกล่าวนี้ไม่เฉพาะในสังคมไทยเท่านั้น จากการศึกษาของ เซียร์สและคณะ (Sears et. al. ๑๙๕๗:๔๐๐-๔๐๗) ก็ได้ผลสรุปว่าในการอบรม เลี้ยงดู เด็กชายและเด็กหญิงนั้น เด็กชาย จะได้รับการลงโทษด้วยการเขียนตีมากกว่าเด็กหญิง มารดาจะใช้วินัยด้วยความรัก (Love oriented teaching) และให้คำชมเชยพฤติกรรมที่ดีกับเด็กหญิงมากกว่าเด็กชาย เด็กหญิงจะได้รับการรู้ว่าจะไม่รักเมื่อมีพฤติกรรมที่ไม่ถูกใจบิดามารดาบ่อยกว่าเด็กชาย และยังสรุปอีกว่า โดยทั่วไปเด็กหญิงมักห้าวอ่อน เชื่อฟังและให้ความร่วมมือดีกว่า และมักได้รับการอบรมให้เหมาะสมกับมาตรฐานสังคมมากกว่าเด็กชายในระดับอายุเดียวกัน เกี่ยวกับลักษณะห้าวอ่อนและยอมตามนี้ มอนโซ (Monroe ๑๙๕๖:๒๐๕) ก็ได้กล่าวไว้ว่า การที่เพศหญิงมีลักษณะดังกล่าวมากกว่า เพราะการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาตามความคาดหวังของสังคมต่างกันตั้งแต่เด็กจะเห็นได้ว่า เด็กหญิงได้รับการปกป้องและแนะแนวทางจากบิดามารดามากกว่าเด็กชาย ทำให้เด็กหญิงมีแนวโน้มพัฒนาการยับยั้งตนเอง (Self-restraint) มีการลอกเลียนแบบวัฒนธรรมมากกว่า

ความแตกต่างดังกล่าวย่อมมีผลให้หญิงโดยทั่วไปมีบุคลิกลักษณะที่สามารถระงับความอยาก หรือความต้องการของตนเอง มีความรู้ตัวไม่ประมาท มีความคิดละเอียดรอบคอบใส่ใจที่จะกระทำสิ่งต่างๆ เพื่อให้เกิดความผิดพลาดหรือการไม่ยอมรับน้อยที่สุด ในขณะที่ชายมีลักษณะกล้าแสดงออก ชอบทำตามความปรารถนาโดยไม่ต้องหวั่นเกรงการไม่ยอมรับของสังคมมากนัก ดังจะเห็นได้จาก ผลการศึกษานุคลิกภาพด้านความต้องการของนิสิตที่ศึกษาวิชาชีวะครูและวิชาชีพพยาบาล โดยใช้แบบสำรวจบุคลิกภาพของเอ็ดเวิร์ด (Edward Personality Preference Schedules หรือ EPPS) ที่บุญสนอง ไกรเนตร (๒๕๑๕:๑๐๙) ได้ทำการศึกษา และผลการศึกษานุคลิกภาพด้านความต้องการของนิสิตวิทยาลัยวิชาการศึกษาปทุมวันโดยใช้แบบสำรวจบุคลิกภาพของเอ็ดเวิร์ด ชีวระจิต ตรีพุทธรัตน์ (๒๕๑๐:๔๙) ได้ศึกษา ผลการวิจัยดังกล่าวพบว่า ชายมีบุคลิกภาพด้านความต้องการแสดงออกมากกว่าหญิง โดยหญิงจะมีบุคลิกลักษณะที่สังเกตเห็นได้ชัดคือ เก็บตัว เกร็งขม

เอาจริงเอาจัง ซึ่งบุคลิกภาพเหล่านี้ น่าจะมีผลให้ชายมีการระงับความอยากน้อยกว่าหญิง และหญิงมีความคิดรอบคอบไม่ประมาท เมื่อกระทำสิ่งใด ดังนั้นกลุ่มชายจึงมีปฏิกริยาจริยธรรมทางบวก ต่อพฤติกรรมการระงับความอยาก ความรู้ตัวไม่ประมาทน้อยกว่าหรือมีปฏิกริยาจริยธรรมทางลบ ต่อพฤติกรรมนี้มากกว่าหญิงดังผลที่พบในการวิจัยครั้งนี้

เนื่องจากในวัฒนธรรมและประเพณีไทย ผู้ใหญ่มักจะสอนให้เด็กยอมรับผิดเมื่อได้ทำสิ่งใดผิดพลาด เมื่อเด็กกระทำผิดมีการสารภาพผิดโทษหนักก็จะกลายเป็นเบา ในทางตรงข้าม ถ้าเด็กไม่ยอมรับผิด ผู้ใหญ่มักจะแสดงท่าทางผิดหวังให้เด็กเห็น เด็กหญิงซึ่งมีลักษณะว่านอนสอนง่าย เชื่อฟังและมีอารมณ์อ่อนไหวมากกว่าชาย เมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่ตนได้เรียนรู้ว่าไม่ดี ไม่ถูก ไม่ควร ได้เรียนรู้ปฏิกริยาของผู้อื่นที่มีต่อผู้กระทำพฤติกรรมนั้นๆ ก็จะครุ่นคิดเป็นทุกข์ เกิดความไม่สบายใจ ซึ่งตรงข้ามกับเด็กชายเมื่อกระทำสิ่งใดผิดพลาด ก็ไม่น่ามาคิดให้เป็นทุกข์ หญิงจึงมีความรู้สึกผิด มีการยอมรับผิดมากกว่าชาย และแม้จะไม่มีผู้ใคร่เห็นก็จะยังคงเกิดความไม่สบายใจ มีความละอายใจและการลงโทษตนเอง เพื่อให้เกิดความสบายใจในตนเอง (Darlington and Macker ๑๙๖๖:๔๘๒-๔๘๓) ซึ่งจากผลการวิจัยของเอ็ดเวิร์ด (Edwards ๑๙๗๕:๑๐-๑๑) ที่ศึกษากับนิสิตและคนทั่วไปชายและหญิง โดยใช้แบบสำรวจบุคลิกภาพที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง และผลการวิจัยของบุญสนองไกรเนตร (๒๕๑๕:๑๑๐) ที่กล่าวแล้วข้างต้นต่างพบว่า หญิงมีความต้องการยอมรับโทษมากกว่าชาย ทั้งนี้ความต้องการยอมรับโทษ (Abasement) ดังกล่าวผู้วิจัยได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นความรู้สึกผิดเมื่อทำสิ่งใดผิดพลาด เป็นการยอมรับผิด การลงโทษตนเอง เมื่อได้กระทำผิด จากบุคลิกภาพที่ต่างกันดังกล่าวแสดงให้เห็นได้ว่า หญิงมีความเห็นต่อพฤติกรรมความรู้สึกผิด ความละอายใจ และการลงโทษตนเองว่าเป็นพฤติกรรมที่ดี ที่ถูกที่ควรมากกว่าชาย หญิงจึงมีปฏิกริยาจริยธรรมทางบวกมากกว่าหรือมีปฏิกริยาจริยธรรมทางลบน้อยกว่าชายดังที่พบในผลการวิจัยครั้งนี้

ในเรื่องการปรุงแต่งร่างกาย จะเห็นได้ว่า หญิงนั้นมีธรรมชาติที่รักสวยรักงามและชอบการเปลี่ยนแปลง ดังจะเห็นได้จากแฟชั่นการแต่งกายที่ทันสมัย มีการเปลี่ยนแปลงเสื้อผ้าเครื่องประดับและทรงผมอยู่เสมอ เพื่อให้แลดูแปลกใหม่และงดงามตา ส่วนชายนั้นมิได้มี

การเปลี่ยนแปลงในด้านนี้มากนัก ถึงแม้มีน้อยกว่าหญิงมาก ถ้าหญิงและชายมีลักษณะดังกล่าว ซึ่ง สุนทรী โคมินและสนิท สมิครการ (๒๕๒๒:๑๔๔) ก็ได้แสดงทรรศนะไว้ว่า ตามปกติเพศหญิงจะรักความเป็นระเบียบเรียบร้อยและสวยงามมากกว่าเพศชาย นอกจากนี้จากผลการวิจัยของละออ พงษ์พานิช (๒๕๑๒:๖๒) ที่ศึกษาบุคลิกภาพด้านความต้องการของแพทย์หญิงและแพทย์ชาย โดยใช้แบบสำรวจบุคลิกภาพ EPPS ผลการวิจัยของเอ็ดเวิร์ด (Edwards ๑๙๕๗:๑๐-๑๑) และผลการวิจัยของบุญสนอง ไกรเนตร (๒๕๑๕:๑๑๐) ที่กล่าวแล้วข้างต้น ต่างพบว่า หญิงมีความต้องการเปลี่ยนแปลงมากกว่าชาย ดังนั้นหญิงน่าจะมีแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการปรุงแต่งร่างกายในทางที่ดีกว่าชาย จึงทำให้มีปฏิริยาจริยธรรมทางบวกมากกว่าชายและมีปฏิริยาจริยธรรมทางลบน้อยกว่าชาย ซึ่งจากผลการวิจัยก็พบเช่นนี้

๒. ในพฤติกรรมการณ์ไม่ควบคุมอารมณ์ กลุ่มหญิงมีปฏิริยาจริยธรรมทางบวกน้อยกว่า และมีปฏิริยาจริยธรรมทางลบมากกว่าชาย และพฤติกรรมการณ์หลอกลวงบอขาย การให้คุณค่าตนเอง หญิงมีปฏิริยาจริยธรรมทางบวกน้อยกว่าชาย ผลที่ปรากฏนี้ น่าจะพิจารณาได้จาก

เกี่ยวกับการไม่ควบคุมอารมณ์นั้น ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ชายจะได้รับอิสระในการแสดงออกซึ่งความต้องการมากกว่า ในขณะที่หญิงมักได้รับการอบรมสั่งสอนให้ เป็นคนที่มี ความอดทนและรู้จักคอยอดทนอดนํ้าใจมากกว่าชาย และเนื่องจากหญิงมักอยู่ในความควบคุมของบิดา มารดาอย่างเคร่งครัด ได้รับการฝึกให้รู้จักอดกลั้น เก็บความรู้สึกและอารมณ์ต่างๆ ไว้ไม่ให้แสดงออกจนเกินควร เพราะจะเป็นที่ครหาของสังคมได้ จากความแตกต่างของการอบรมเลี้ยงดูดังกล่าวนี้ย่อมทำให้หญิงมีแนวคิดเกี่ยวกับความอดทน การควบคุมอารมณ์ในทางที่ดีที่ถูกที่ควรมากกว่าชาย ซึ่งจากการศึกษาของจัน แบรี่ (Jean Barry ๑๙๗๖:๔๖) ก็ได้พบว่า ชายไทยไม่ค่อยเก็บความรู้สึกเหมือนหญิง และนอกจากนั้น จากผลการวิจัยของระจิต ตรีพุทธรัตน์ (๒๕๑๐:๔๔) และประเวทย์ จันทรรัตน์ (๒๕๑๖:๗๐-๗๑) ซึ่งศึกษาบุคลิกภาพด้านความต้องการของนักเรียนเกษตรกรรมจังหวัดอุดรธานี โดยใช้แบบสำรวจบุคลิกภาพ EPPS ผลการวิจัยต่างพบว่า หญิงมีบุคลิกภาพด้านความต้องการความอดทนมากกว่าชาย ดังนั้นหญิงย่อมมีแนวคิดเกี่ยวกับการไม่ควบคุมอารมณ์ในทางที่ไม่ดี ไม่ถูก ไม่ควร มากกว่าชาย จึงมีปฏิริยาจริยธรรมทางบวกน้อยกว่าและมีปฏิริยาจริยธรรมทางลบมากกว่าชาย ดังที่พบในผลการวิจัยครั้งนี้

ในสังคมไทยยังมีพฤติกรรมบางอย่างที่สังคมเห็นว่า เป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง แต่ถ้าชายจะมีพฤติกรรม เช่นนั้นแล้ว สังคมก็ยังยอมรับมากกว่าที่หญิงมีพฤติกรรม เช่นนั้น พฤติกรรมดังกล่าวนี้ได้แก่ พฤติกรรมการลุ่มหลงอบายมุข ซึ่งคนในสังคมต่างเห็นว่าเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดี ไม่ถูกไม่ควร แต่ถ้าชายกระทำ เช่นนั้นก็ยังเป็นที่ยอมรับมากกว่าที่หญิงจะกระทำ ดังจะเห็นได้จากการศึกษาของละม้ายมาศ ศรีทนต์ (๒๕๐๙: ๒๑๖) ซึ่งศึกษาอิทธิพลของสังคมต่อการพัฒนาการของเด็กที่ตำบลนาป่า จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า ในทรศณะของชาวบ้านต่างเห็นว่า การสูบบุหรี่หรือดื่มสุรา การเล่นเกมการพนัน เป็นเรื่องของชายซึ่งไม่เหมาะสมกับหญิงที่จะกระทำในสถานที่สาธารณะ เมื่อสังคมพิจารณาตัดสินพฤติกรรมแตกต่างกัน เช่นนี้แล้ว การเรียนรู้ของชายและหญิงที่มีต่อพฤติกรรมนี้ก็ย่อมแตกต่างกันด้วย ซึ่งน่าจะมีส่วนให้ชายและหญิงมีการพิจารณาตัดสินพฤติกรรมนี้แตกต่างกัน ทำให้มีปฏิกริยาจริยธรรมทางบวกแตกต่างกันด้วย ในขณะที่ทั้งชายและหญิงมีปฏิกริยาจริยธรรมทางลบไม่แตกต่างกัน ดังผลที่พบในการวิจัยครั้งนี้

เช่นเดียวกันพฤติกรรมบางอย่างนั้นสังคมเห็นว่า เป็นพฤติกรรมที่ดี ที่ถูกที่ควร ซึ่งสมาชิกในสังคมควรจะประพฤติปฏิบัติ แต่ความคาดหวังของสังคมที่จะให้ชายและหญิงมีพฤติกรรม เหล่านี้ก็ยังไม่แตกต่างกัน พฤติกรรมดังกล่าวนี้ได้แก่ พฤติกรรมการตัดสินคุณค่าตนเอง เนื่องจากสังคมไทยยังให้การยกย่องให้ชาย เป็นหัวหน้าครอบครัว เป็นที่พึ่งพาของสมาชิกในอนาคต พ่อแม่จะฝึกให้เด็กชายรู้จักช่วยเหลือตนเอง และเรียกร้องให้เด็กชายแสดงพฤติกรรมที่ดี เด่นมากกว่าเด็กหญิงจากการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกันดังนี้ ชายโดยทั่วไปจึงมุ่งที่จะหาความสำเร็จหรือความสำเร็จให้กับตนเอง มีการตัดสินคุณค่าตนเองโดยเปรียบเทียบกับผู้อื่น เมื่อชายมีลักษณะดังกล่าวนี้ ซึ่งกมล สมวิเชียร (๒๕๐๙: ๑๐๒) ก็ได้ให้ความเห็นว่า ในสังคมไทยบิดามารดา หรือสามียังเป็นผู้ตัดสินอนาคต วางมาตรฐานและออกคำสั่งต่างๆ ภายในครอบครัว เพศชายจะต้องรับผิดชอบต่อตนเองและครอบครัว จึงมักมุ่งหาความสำเร็จให้กับตนเองมากกว่าหญิง และจากการศึกษาวิจัยของประเวทย์ จันทรัตน์ (๒๕๑๖: ๗๐-๗๑) ก็ได้พบว่า ชายมีความต้องการด้านการมีอำนาจเหนือผู้อื่นมากกว่าหญิงลักษณะดังกล่าวนี้มีไข่มุ ในสังคมไทยเท่านั้น จากการศึกษาของเจมส์ (James ๑๙๗๒: ๒๕๒๔) ซึ่งศึกษาค่านิยมและระดับความมุ่งหวังของนักเรียนนิโกร พบว่านักเรียนหญิงมีแนวโน้มจะเน้นค่านิยมในด้านความเมตตา (Benevolence) ในขณะที่นักเรียนชาย

เน้นค่านิยมในด้านการยอมรับนับถือ (Recognition) จากการยอมรับเลี้ยงดูและบุคลิกลักษณะที่แตกต่างกันดังกล่าว จึงน่าจะมีผลให้ชายเห็นความสำคัญของพฤติกรรมการให้คุณค่าตนเองในทางที่ดี ที่ถูก ที่ควรมากกว่าหญิง จึงมีปฏิกิริยาจริยธรรมทางบวกมากกว่าหญิง และเนื่องจากทั้งชายและหญิงต่างก็ได้เรียนรู้ว่าเป็นพฤติกรรมที่ดี ที่ถูก ที่ควร ทั้งชายและหญิงจึงมีปฏิกิริยาจริยธรรมทางลบในระดับต่ำไม่แตกต่างกันดังผลที่พบในการวิจัยครั้งนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สมมติฐานข้อที่ ๒ คนที่นับถือศาสนาพุทธ คริสต์และอิสลาม มีปฏิกริยาจริยธรรมต่อพฤติกรรมต่อตนเองของผู้อื่นแตกต่างกัน

ผลการวิจัยจากตารางที่ ๑๒ ปรากฏว่า คนที่นับถือศาสนาพุทธ คริสต์ และอิสลาม มีปฏิกริยาจริยธรรมต่อพฤติกรรมต่อตนเองของผู้อื่นไม่แตกต่างกัน ๑๙ พฤติกรรม และมีปฏิกริยาจริยธรรมต่อพฤติกรรมต่อตนเองของผู้อื่นแตกต่างกันเพียง ๑ พฤติกรรม คือ การให้รางวัลตนเอง ผลการวิจัยโดยส่วนใหญ่ไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยทั้งนี้ น่าจะพิจารณาได้จาก

๑. สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง ปัจจุบันสังคมเปลี่ยนแปลงไปมาก ไม่ว่าจะเป็นด้าน เศรษฐกิจ การเมืองหรือวัฒนธรรม ส่วนศาสนานั้นแม้จะมีวิวัฒนาการ มีการปรับปรุงตัดแปลง สักกายนามาตลอด แต่ก็เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างช้าๆ เท่านั้น จากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง ทำให้คนโดยส่วนใหญ่ต้องดิ้นรนต่อสู้เพื่อการดำรงชีพ ความเห็นห่างจากศาสนาเพิ่มขึ้น การเข้าถึงแก่นของสัจธรรมทางศาสนาจึง เป็นไปได้ยาก และเมื่อประสบกับความไม่สอดคล้องระหว่าง ความจริงบางอย่างที่ศาสนาอ้างกับสภาพชีวิตจริงที่ประสบอยู่ทุกวัน คนโดยส่วนใหญ่จึงมิได้ยึดศาสนา เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ศาสนามิบทบาท เป็นเพียงที่พึ่งทางสุดท้ายเมื่อไม่อาจหาที่พึ่งทางอื่น ได้อีกต่อไป (เสรี พงศ์พิศ และคณะ ๒๕๒๔ : ๓๓๒-๓๓๔) เมื่อความสำคัญของศาสนาต่อวิธีการ ดำเนินชีวิตน้อยลงเช่นนี้ ความเคร่งครัดต่อหลักปฏิบัติของศาสนาย่อมมีผลลดน้อยลงไปด้วย คนที่ นับถือศาสนาพุทธ คริสต์ และอิสลาม ซึ่งน่าจะมีปฏิกริยาจริยธรรมแตกต่างกัน จึงมีปฏิกริยา จริยธรรมไม่แตกต่างกันดังผลที่พบในการวิจัยครั้งนี้

๒. ความเชื่อของคนในสังคมไทยและกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม

คนไทยโดยทั่วไปต่างเชื่อว่า ทุกศาสนาสอนให้คนเป็นคนดีทั้งนั้น จึงมิได้มีการ แบ่งแยกหรือรังเกียจคนที่นับถือศาสนาต่างจากตนแต่อย่างใด มีการติดต่อสัมพันธ์กันโดยไม่ได้มีการ แบ่งแยกศาสนา ดังจะเห็นได้จากการศึกษาของ เชิดชาย เหล่าหล้า (๒๕๑๕ : ๒๐๕) ที่พบว่า คนไทยโดยทั่วไปต่างเชื่อว่า ทุกศาสนาสอนให้คนประพฤติในทางที่ดี ละเว้นการเบียดเบียนซึ่งกัน และกันทั้งสิ้น คนที่นับถือศาสนาต่างกันต่างก็เป็นคนไทย เกิดในประเทศไทย หรืออยู่เมืองไทย มานาน และโดยเฉพาะนักเรียนพุทธ คริสต์ อิสลามที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ต่างก็เป็น

นักเรียนที่คลุกคลีอยู่ในวงสังคมเดียวกัน มีการเรียนรู้ ความคิด ความเชื่อ ทักษะคติ ค่านิยม ความประพฤติคล้ายคลึงกัน ฉะนั้นแม้วิถีการปฏิบัติของแต่ละศาสนาจะต่างกัน แต่อิทธิพลของการถ่ายทอดทางสังคมภายนอกมีผลต่อคนเหล่านี้และเป็นระยะเวลาานาน จึงมีส่วนทำให้คนที่นับถือศาสนาพุทธ คริสต์ และอิสลามมีแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมต่อตนเอง เหล่านี้โดยส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน ดังผลที่พบในการวิจัยในครั้งนี้

ในพฤติกรรมกรทำให้รางวัลตนเอง คนที่นับถือศาสนาคริสต์มีปฏิริยาจริยธรรมทางบวก น้อยกว่า และมีปฏิริยาจริยธรรมทางลบมากกว่า คนที่นับถือศาสนาพุทธและอิสลาม ทั้งนี้ น่าจะเป็นผลมาจากทรรศนะการมองชีวิตของคริสต์ศาสนิกชนที่แตกต่างจากศาสนาอื่น ศาสนาคริสต์มีบัญญัติที่สำคัญที่สุดซึ่งพระเจ้าได้สอนไว้คือ บัญญัติแห่งความรัก อันหมายถึง รักพระเจ้าและรักเพื่อนมนุษย์ ซึ่งความรักที่แท้จริงนี้คือการเสียสละ การให้ตนเองแก่ผู้อื่น พยายามที่จะออกจากตัวเอง และรู้จักให้มีใจพยายามแต่จะรับเพราะความเห็นแก่ตัว (เสรี พงศ์พิศ และคณะ ๒๕๒๔:๒๓๗-๒๓๘) เนื่องจากเป็นบัญญัติที่สำคัญที่สุด จึงเป็นหลักธรรมที่มีอิทธิพลต่อคนที่นับถือศาสนาคริสต์ไม่น้อย ดังจะเห็นได้จากการศึกษาเฉพาะกรณีที่ทำการศึกษาโดยการสัมภาษณ์คนที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม ๔๗ คน ที่มีผู้กระทำไว้และพบว่าในเรื่องการอยู่ร่วมกันเป็นสังคม นั้น ชาวพุทธเห็นว่า มนุษย์ต้องปฏิบัติตัวให้ดี และปฏิบัติต่อผู้อื่นให้ดีด้วย แต่เน้นหนักไปในทางปฏิบัติตัวให้ดี ชาวคริสต์เน้นการปฏิบัติต่อตนเองและผู้อื่นพอๆ กัน ส่วนชาวมุสลิมตอบเรื่อง การปฏิบัติตนเองและปฏิบัติต่อผู้อื่นพอๆ กันเหมือนชาวคริสต์ แต่รายละเอียดในเรื่องเกี่ยวกับปฏิบัติตัวต่อผู้อื่นมีน้อยกว่า นอกจากนี้ในการสัมภาษณ์หลักคำสอนที่นำมาใช้มากที่สุด ผลยังพบว่า ชาวพุทธโดยส่วนใหญ่เน้นการนำศีลห้ามาเป็นหลักปฏิบัติ อันหมายถึงการปฏิบัติเกี่ยวกับตนเอง ชาวคริสต์ส่วนใหญ่เน้นการปฏิบัติต่อผู้อื่น ส่วนชาวมุสลิมเน้นหลักปฏิบัติศอลบ หิจ อันหมายถึง การนมาส การละหมาด การถือศีลอด การให้ออกสะกาดในส่วนลด แจกจ่ายให้ผู้ที่ยากจน การไม่ให้ร้ายป้ายสีกันมีการโอบอ้อมอารีกัน และการพยายามห่างไกลสิ่งแวล้อมที่ไม่ดี ซึ่งเป็นการเน้นการปฏิบัติเกี่ยวกับตนเองและผู้อื่น (เสรี พงศ์พิศ และคณะ ๒๕๒๔: ๒๔๔-๓๐๒) จากหลักสำคัญของศาสนา และผลการศึกษาดังกล่าวย่อมแสดงให้เห็นได้ว่า โดยส่วนใหญ่คนที่นับถือศาสนาคริสต์จะตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิบัติต่อผู้อื่นมากกว่า และมีการตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิบัติต่อตนเอง

น้อยกว่าบุคคลอื่น จึงน่าจะส่งผลให้แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมทำให้รางวัลตนเองว่าเป็นพฤติกรรมที่ดี ที่ถูก ที่ควร น้อยกว่าบุคคลอื่น จึงมีปฏิกริยาจริยธรรมทางบวกน้อยกว่าและมีปฏิกริยาจริยธรรมทางลบมากกว่าดังผลที่พบในการวิจัย

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่ง เลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนระดับชั้นต่างๆ ครูและผู้ปกครอง เป็นหลักใหญ่ จำนวนตัวอย่างที่นับถือศาสนาต่างกันที่ได้จึงแตกต่างกันมาก โดยคนที่นับถือศาสนาคริสต์และอิสลามมีเป็นจำนวนน้อย ($n = ๒๗, ๔๔$ ตามลำดับ) และแตกต่างจากคนที่นับถือศาสนาพุทธ ($n = ๒๗๔๓$) มาก ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ความแตกต่างของจำนวนตัวอย่างดังกล่าวน่าจะส่งผลให้ความแตกต่างของปฏิกริยาจริยธรรมของคนนับถือศาสนาต่างกันที่มีอยู่บ้างไม่ปรากฏเด่นชัด ซึ่งถ้าเป็นไปได้ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งต่อไป ควรจะพิจารณาโดยคำนึงถึงจำนวนตัวอย่างที่นับถือศาสนาต่างๆ ด้วย

สมมติฐานข้อที่ ๓ "นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ นักเรียนชั้นมัธยมปีที่ ๓ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ครูและผู้ปกครอง มีปฏิกริยาจริยธรรมต่อพฤติกรรมต่อตนเองของผู้อื่นแตกต่างกัน"

ผลการวิจัยจากตารางที่ ๑๓ ปรากฏว่า ในพฤติกรรมต่อตนเองของผู้อื่นที่บุคคลสถานภาพต่างกัน มีปฏิกริยาจริยธรรมไม่แตกต่างกันมี ๗ พฤติกรรม คือ ความรู้ดีไม่ประมาท ความมีวินัยในตนเอง ความขยันหมั่นเพียร ความพอใจในตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเอง การรักษาสุขภาพ การปรับปรุงตนเอง มีปฏิกริยาจริยธรรมทางบวกและ/หรือมีปฏิกริยาจริยธรรมทางลบแตกต่างกัน ($P < .๐๕$ หรือน้อยกว่า) ๑๓ พฤติกรรมคือ การระงับความอยาก การไม่ควบคุมอารมณ์ การตั้งมาตรฐานตนเอง การลุ่มหลงอบายมุข การสำรวจตนเอง การให้คุณค่าตนเอง ความภาคภูมิใจในตนเอง ความรู้สึกผิด ความละอายใจ การให้รางวัลตนเอง การปลอบใจตนเอง การลงโทษตนเองและการปรุงแต่งร่างกาย

จะเห็นได้ว่าโดยส่วนใหญ่บุคคลสถานภาพต่างกันมีปฏิกริยาจริยธรรมต่อพฤติกรรมต่อตนเองแตกต่างกัน ผลที่ได้โดยส่วนใหญ่จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ น่าจะพิจารณาได้จากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมซึ่งมีสาระสำคัญว่า การเรียนรู้ของมนุษย์ เป็นผลจากประสบการณ์ตรงและ

ประสบการณ์ทางอ้อม อันได้แก่ การสังเกตพฤติกรรมและผลกรรมที่ตามมา การได้ยิน ได้ฟัง คำบอกเล่า การได้อ่านข่าวสารบันทึก การเรียนรู้ดังกล่าวนี้ต้องอาศัยความสามารถในการใส่ใจ การจดจำ กระบวนการกระทำทางกาย และกระบวนการจิตใจ (Bandura ๑๙๗๗: ๒๒-๒๔) ซึ่งแต่ละคนก็จะมี ความแตกต่างของความสามารถเหล่านี้ อันมีผลให้การ เรียนรู้พฤติกรรมที่ดี-ไม่ดี ถูก-ไม่ถูก ควร-ไม่ควร แตกต่างกันบุคคลต่างระดับอายุต่างระดับการศึกษาย่อมจะมีการเรียนรู้ ทั้งจากประสบการณ์ตรง อันได้แก่จากการอบรมสั่งสอนของผู้ใหญ่ จากหลักสูตรการเรียนและ ประสบการณ์ทางอ้อม อันได้แก่การเข้าอยู่ในสังคมที่กว้างแตกต่างกัน บุคคลที่มีระดับอายุต่างกัน ยังมีความแตกต่างในกระบวนการคิดและเข้าใจ (Piaget cited in Baldwin ๑๙๖๘: ๑๙๐-๑๙๓) มีการใส่ใจ การจดจำ มีกระบวนการทางกายและสิ่งจิตใจที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ ความคาดหวัง ของสังคมที่มีต่อบุคคลสถานภาพต่างกันก็ยังแตกต่างกันด้วย โดยสังคมจะ เข้มงวดกวาดขันมีการคาด หวังมากกับคนที่มีระดับการศึกษาสูงหรือมีอายุมากขึ้น เหล่านี้ล้วนมีผลทำให้บุคคลสถานภาพต่างกัน มีปฏิกริยาจริยธรรมโดยส่วนใหญ่อันแตกต่างกันดังผลที่พบในการวิจัยครั้งนี้

จากผลการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีเซฟเฟพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ ๖ มีปฏิกริยาจริยธรรมทางบวกน้อยกว่าและมีปฏิกริยาจริยธรรมทางลบมากกว่าบุคคลอื่น ครู มีปฏิกริยาจริยธรรมทางบวกมากกว่าและมีปฏิกริยาจริยธรรมทางลบน้อยกว่าบุคคลอื่น ผลที่ปรากฏ น่าจะพิจารณาได้จากแนวคิดทฤษฎีดังนี้

๑. ครูมีประสบการณ์ทางการ เรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อมมากกว่าบุคคลอื่น โดย เฉลี่ยแล้วครูจะเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านวิชาการกว้างขวาง ได้รับการศึกษาสูงกว่า บุคคลอื่นไม่ว่าจะเป็นทั้งวิชาครูและวิชาสามัญทั่วไป การมีการศึกษาสูงและมีประสบการณ์มากจะช่วย พัฒนาความรู้และความสามารถให้กับตนเอง ทำให้เกิดทัศนคติที่กว้างขวาง การผ่านการศึกษาระดับสูง จะทำให้รู้มาก เห็นมาก คิดมาก พัฒนาการทางด้านความ เชื่อถือและอุดมคติ เป็นไปได้ดีกว่าคนที่ มีการศึกษาต่ำ ครูจึงมีทักษะที่จะพิจารณาวิเคราะห์พฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมได้ อย่างเหมาะสม จากประสบการณ์ต่างๆ ที่ครูได้ประสบทำให้ครูรู้ว่า พฤติกรรมใดที่สังคมส่วนรวม ถือว่าเป็นพฤติกรรมที่ดี-ไม่ดี ถูก-ไม่ถูก ควร-ไม่ควร พฤติกรรมใดควรส่งเสริมให้เกิดขึ้นใน สังคม และพฤติกรรมใดเป็นปัญหาข้อบกพร่องที่จำเป็นที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ดังจะเห็นได้

จากการศึกษาวิจัยของฮรันทท์ บุญประสิทธิ์ (๒๕๒๒: ๑๐๓) ที่พบว่าพฤติกรรมของนักเรียนที่เป็นปัญหา ซึ่งครูประสบมากได้แก่ พฤติกรรมด้านปัญหาการติดยาเสพติดการมีสุขภาพไม่แข็งแรง การขาดความรับผิดชอบในการทำงาน ไม่กระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้ การลุ่มหลงอบายมุข การขาดความเชื่อมั่นในตนเอง การไม่มีวินัยในตนเอง ฯลฯ โดยครูต่างเห็นว่าพฤติกรรมที่เป็นปัญหาเหล่านี้มีผลเสียต่อสังคมส่วนรวม ในความเห็นของครูต่างเห็นความสำคัญของการมีสุขภาพดี เพราะจะเป็นรากฐานที่ดีที่จะดำเนินชีวิตต่อไป ครูต่างให้ความสำคัญต่อพฤติกรรมการตั้งใจเรียนและการทำงานอย่างสม่ำเสมอ ครูให้ความสำคัญมากกับการใช้ความคิดพิจารณาไตร่ตรองเรื่องต่างๆ ก่อนที่จะเชื่อตาม มีการตระหนักว่าถ้าไม่มีวินัยในตนเองแล้วโอกาสจะประพฤติกฎีปฏิบัติในทางที่เสียหายนั้นมีอยู่มาก นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับพฤติกรรมความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจ

ในทางตรงข้ามในบุคคลสภาพต่างกันที่นำมาศึกษานี้ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ จะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ทางการเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อมน้อยกว่าบุคคลอื่น เด็กอยู่ในวงสังคมที่แคบ ยังมีการศึกษาน้อย การพัฒนาทางสติปัญญายังไม่เป็นนามธรรม (Piaget cited in Baldwin ๑๙๖๘: ๑๙๐-๑๙๓) เด็กโดยทั่วไปมักจะเชื่อสิ่งใ้ง่ายๆ เนื่องจากยังขาดทักษะที่จะพิจารณาสิ่งต่างๆ นอกจากนี้เด็กยังมีความสามารถในการใส่ใจในสิ่งต่างๆ น้อย เด็กมักจะให้ความสนใจเรื่องต่างๆ ในระยะสั้น ความสามารถในการจดจำก็น้อย การเรียนรู้พฤติกรรมที่ดี-ไม่ดี ถูก-ไม่ถูก ควร-ไม่ควร จึงมีน้อยกว่าบุคคลอื่น

๒. สังคมต่างมุ่งหวังว่าครูเป็นแม่พิมพ์ของชาติ ครูต้องทำตามมาตรฐานที่สังคมยอมรับ (สุภาวงศ์ แสงวนิช อัจฉาบุญสุนอง ไกรเนตร ๒๕๑๕: ๒๙) ครูมีหน้าที่ที่จะอบรมสั่งสอนศิษย์ให้เป็นคนดี ต้องเป็นตัวอย่างที่ดีของศิษย์ เมื่อใดที่ครูประพฤติตนไม่สมควรแก่การเคารพยกย่องสังคมก็จะไม่ยอมรับ มีการตำหนิติเตียน มีการวิพากษ์วิจารณ์อย่างเสียหาย นักเรียนก็จะเสื่อมศรัทธา หมดความเชื่อถือและประพฤติตนในทางที่ไม่ดีนั้นบ้าง เนื่องจากการทำงานของครูมิใช่เน้นเฉพาะงานสอนแต่ยังต้องทำตนให้เป็นตัวอย่างแก่เด็กและบุคคลทั่วไป สถาบันที่ทำหน้าที่ในการฝึกหัดครูจึงพยายามสร้างบุคลิกลักษณะของบุคคลในวิชาชีพให้เป็นไปตามมาตรฐานและค่านิยมของสังคม จึงเข้มงวดกวดขันที่จะอบรมสั่งสอนครูทั้งในด้านวิชาการและศีลธรรมจรรยา ครูต้องตระหนักถึงความควร-ไม่ควรในการแสดงพฤติกรรมต่างๆ ครูจะต้องบังคับตนเองให้มีพฤติกรรมที่ดีที่ถูก ที่ควร

อันเป็นที่ยอมรับของสังคม ในทำนองเดียวกัน เมื่อพบคนอื่นประพฤติผิดกรรมที่ครูได้เรียนรู้ว่า เป็นพฤติกรรมที่สังคมส่วนรวมยอมรับ ครูก็จะมีปฏิกริยาจริยธรรมทางบวก และมีปฏิกริยาจริยธรรมทางลบมากถ้าผู้อื่นประพฤติคนในทางที่สังคมส่วนรวมไม่ยอมรับ

สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ นั้น สังคมยังมีได้คาดหวังเด็กในระดับนี้เท่าใดนัก พ่อแม่ซึ่งทำหน้าที่ให้การอบรมเลี้ยงดูบุตรก็จะอบรมเลี้ยงดูบุตรตามความมุ่งหวังของสังคม พ่อแม่โดยส่วนใหญ่จึงไม่เข้มงวดกวดขันหรือตั้งมาตรฐานความประพฤติมากนักกับเด็กในระดับนี้ การถ่ายทอดค่านิยมต่างๆ ของพ่อแม่ก็ยังกระทำน้อย เมื่อเด็กทำผิดใดๆ ผู้ใหญ่ก็มักจะไม่ถือสาหาความให้เป็นเรื่องใหญ่ มีการให้อภัยเพราะถือว่าเป็นเด็กอยู่ สิ่งเหล่านี้ล้วนมีผลให้เด็กมีการเรียนรู้พฤติกรรมที่สังคมเห็นว่า ดี-ไม่ดี ถูก-ไม่ถูก ควร-ไม่ควรน้อยกว่าบุคคลอื่น

๓. ครูมีอายุมากอย่างน้อยก็อยู่ในวัยผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นวัยที่มีวุฒิภาวะและประสบการณ์เกี่ยวกับการดำรงชีพในสังคมมากพอควร การเรียนรู้สิ่งแวดล้อมต่างๆ จะเป็นไปได้ดีกว่าและเร็วกว่าคนที่มีอายุน้อย (เอนกกุล กริแสง ๒๕๑๔: ๑๖) ทักษะคิดด้านศีลธรรมจรระยะต่างจากวัยเด็ก เพราะมีสิ่งแวดล้อมและความต้องการเปลี่ยนแปลงไปมีความรับผิดชอบหน้าที่และบทบาทของตนและมีความรู้สึกผิดชอบชั่วดีมากขึ้น (นิภา พัชยามม ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์: ๑๖๑) ในทางตรงข้ามเด็กยังไม่ค่อยสนใจกับพฤติกรรมเหล่านี้ มุ่งแต่หาความสนุกสนานในการเล่นเป็นส่วนใหญ่ เด็กยังไม่ต้องรับผิดชอบต่อเรื่องต่างๆ มากนัก มิได้ถูกเข้มงวดกวดขันในเรื่องความประพฤติหรือการตั้งมาตรฐานพฤติกรรม ยังไม่เห็นคุณค่าของการประพฤติผิดกรรมที่ดี ที่ถูก ที่ควร เท่าผู้ใหญ่

สิ่งเหล่านี้ล้วนมีผลให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ มีการเรียนรู้พฤติกรรมที่สังคมส่วนรวมยอมรับน้อยกว่าบุคคลอื่น ซึ่งก็น่าจะส่งผลให้มีปฏิกริยาจริยธรรมทางบวกต่อพฤติกรรมต่อตนเองของผู้อื่นน้อยกว่าและมีปฏิกริยาจริยธรรมทางลบมากกว่าบุคคลอื่น ครูมีปฏิกริยาจริยธรรมทางบวกต่อพฤติกรรมต่อตนเองของผู้อื่นมากกว่าและมีปฏิกริยาจริยธรรมทางลบน้อยกว่าบุคคลอื่น ดังผลที่พบในการวิจัยครั้งนี้

นอกจากนี้แล้วจะเห็นได้ว่ามีหลายพฤติกรรมที่นักเรียนชั้นมัธยมปีที่ ๓ มีปฏิกริยาจริยธรรม

ทางบวกน้อยกว่าและมีปฏิกริยาจริยธรรมทางลบมากกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ครูและผู้ปกครอง ผลที่ปรากฏนี้น่าจะเนื่องมาจากเหตุผลข้างต้น กล่าวคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ มีประสบการณ์ทางการเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อมน้อยกว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ครูและผู้ปกครอง ความสามารถในการพิจารณาวิเคราะห์พฤติกรรม คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม ถึงแม้จะพัฒนาได้แล้ว (Piaget cited in Baldevin ๑๙๖๘: ๑๙๐-๑๙๓) แต่ก็ยังไม่มีความมากนี้ เด็กในวัยนี้ยังไม่ต้องรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ในสังคมเท่าใดนัก และเนื่องจากโดยส่วนใหญ่เด็กเรียนในระดับนี้อยู่ในช่วงอายุ ๑๓-๑๖ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยรุ่นตอนต้น (Hurlock ๑๙๔๔: ๔) อันเป็นวัยที่มีปัญหาทางกายและจิตใจ (Hurlock ๑๙๖๗: ๒๐) เด็กจะมีความวิตกกังวลสูง เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอย่างรวดเร็วและก้าวสู่โลกของความเป็นผู้ใหญ่ ส่วนมากความวิตกกังวลของเด็กในระยะนี้มักจะ เป็นไปในด้านที่เกี่ยวกับการเข้าสังคมมากกว่าที่จะเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งในใจ เด็กจะให้ความสนใจว่าจะทำตนอย่างไรให้เข้ากับผู้อื่นได้ จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่ความสนใจของเด็กในวัยนี้จะเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมมากกว่าเด็กไม่ค่อยวิตกกังวลกับปัญหาความขัดแย้งในตนเองมากนัก ซึ่งปัญหาเหล่านี้โดยส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับพฤติกรรมต่อตนเอง อาทิเช่น การตั้งมาตรฐานตนเอง ความรู้สึกผิด ความละอายใจ เมื่อเด็กให้ความสำคัญกับพฤติกรรมต่อตนเองน้อย ก็น่าจะมีผลให้เด็กมีการเรียนรู้พฤติกรรมต่อตนเองว่าเป็นพฤติกรรมที่ดี-ไม่ดี ถูก-ไม่ถูก ควร-ไม่ควรน้อยจึงมีปฏิกริยาจริยธรรมทางบวกน้อยกว่าและมีปฏิกริยาจริยธรรมทางลบต่อพฤติกรรม เหล่านี้มากกว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ครูและผู้ปกครอง

ในด้านพฤติกรรมที่ไม่ควบคุมอารมณ์และความภาคภูมิใจในตนเอง ผลการวิจัยปรากฏว่าครูมีปฏิกริยาจริยธรรมทางบวกน้อยกว่าและมีปฏิกริยาจริยธรรมทางลบมากกว่าบุคคลอื่น ผลการวิจัยนี้น่าจะ เป็นไปตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม เนื่องจากสังคมไทยและแม้แต่สังคมอื่นๆ ต่างก็คาดหวังกับครูไว้ว่า ครูจะต้องมีบุคลิกลักษณะหลายอย่างที่แตกต่างกันจากบุคคลในอาชีพอื่นๆ บุคลิกที่สำคัญอันหนึ่งคือ ครูจะต้องมีความอดทน ต้องควบคุมอารมณ์ได้ (บุญสนอง ไกรเนตร ๒๕๑๕: ๒๙, ๓๘ Karch and Estrabrooh ๑๙๕๖: ๑๘๓) เมื่อสังคมคาดหวังกับครูในเรื่องนี้มากเช่นนี้แล้ว ครูย่อมจะตระหนักว่าพฤติกรรมที่ไม่ควบคุมอารมณ์เป็นพฤติกรรมที่ไม่ดี ไม่ถูก ไม่ควร ที่จะประพฤติ-

ปฏิบัติมากกว่าบุคคลอื่น จึงมีปฏิกริยาจริยธรรมดังผลการวิจัยที่ปรากฏ ส่วนพฤติกรรมความภาคภูมิใจในตนเอง ครูมีปฏิกริยาจริยธรรมทางบวกน้อยกว่าและมีปฏิกริยาจริยธรรมทางลบมากกว่าบุคคลอื่น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าครูมีความเห็นต่อพฤติกรรมดังกล่าวว่าไม่ดี ไม่ถูก ไม่ควรมากกว่าบุคคลอื่น ผลการวิจัยที่ปรากฏน่าจะทำให้เข้าใจรูปแบบการอบรมสั่งสอนของผู้ใหญ่ในสังคมไทยได้ดีขึ้น การอบรมเลี้ยงดูของคนไทยนั้นมักไม่ใคร่นิยมให้คำชมเชยต่อหน้าเด็ก เมื่อเด็กทำผิดจะถูกตำหนิติเตียน แต่เมื่อทำสิ่งใดน่าชมเชยกลับไม่ได้รับคำชมเชยจากผู้ใหญ่ ทั้งนี้เพราะความกลัวว่าเด็กจะได้ใจผลการวิจัยดังกล่าวน่าจะทำให้เข้าใจหรือสนับสนุนพฤติกรรมเหล่านี้ได้บ้างพอควร

ในพฤติกรรมการลุ่มหลงอบายมุข นักเรียนครู และผู้ปกครองต่างเห็นว่าพฤติกรรมดังกล่าวเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดี ไม่ถูก ไม่ควร จึงมีปฏิกริยาจริยธรรมทางบวกน้อยกว่าพฤติกรรมอื่นๆ และมีปฏิกริยาจริยธรรมทางลบมากกว่าพฤติกรรมอื่น และจากการทดสอบความแตกต่างรายคู่พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ มีปฏิกริยาจริยธรรมทางบวกน้อยกว่าและมีปฏิกริยาจริยธรรมทางลบมากกว่าบุคคลอื่น ผลการวิจัยนี้ผู้วิจัยคาดว่าน่าจะเนื่องมาจากหลักสูตรการเรียนการสอนและลักษณะของเด็กในระดับอายุนี้ ในหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาชั้นประถมศึกษาตอนปลาย (กระทรวงศึกษาธิการ ๒๕๒๒: ๕๓) ได้กล่าวถึงอบายมุขนี้เป็นเรื่องใหญ่ๆ เป็นเหตุอันนำความเสียหายมาสู่ตน ซึ่งถ้าใครประพฤติดังนี้แล้วจะมีแต่ความหายนะ เสื่อมเสีย จะต้องได้รับคำตำหนิติเตียนจากผู้อื่น จะได้ชื่อว่าเป็นคนไม่รู้จักอายไม่มีใครเชื่อถือ ไม่มีใครนับถือ และเป็นคนที่น่ารังเกียจในสังคมทั่วไป เนื่องจากเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่พร้อมที่จะรับสิ่งต่างๆ จากผู้ใหญ่ เด็กยังไม่เคยมีประสบการณ์ตรงกับอบายมุขนี้ ความคิดเห็นว่าพฤติกรรมดังกล่าวเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดี ไม่ถูก ไม่ควร จึงเป็นไปตามคำสั่งสอนหรือคำบอกเล่า ซึ่งต่างจากกลุ่มอื่นๆ ที่สมาชิกในกลุ่มอาจมีประสบการณ์ตรงกับอบายมุข เช่น เคยดื่มสุรา เคยเล่นการพนัน และได้รับประโยชน์บางอย่างจากพฤติกรรมนี้ อาทิเช่น ความสนุกสนานรื่นเริง ฯลฯ ซึ่งในข้อคำถามผู้วิจัยก็ได้บอกระดับความมากน้อยของพฤติกรรมดังกล่าว ความคิดเห็นว่าพฤติกรรมดังกล่าวเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดี ไม่ถูก ไม่ควร ย่อมเป็นไปได้น้อยกว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ จึงมีปฏิกริยาจริยธรรมทางบวกน้อยกว่าและมีปฏิกริยาจริยธรรมทางลบมากกว่าบุคคลอื่น ดังผลที่พบในการวิจัย

สมมติฐานข้อที่ ๔ "คนที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีปฏิกริยาจริยธรรมต่อพฤติกรรมต่อตนเองของผู้อื่นแตกต่างกัน

ผลการวิจัยจากตารางที่ ๑๔ ปรากฏว่า คนที่อยู่ในภูมิภาคต่างๆ มีปฏิกริยาจริยธรรมไม่แตกต่างกัน ๓ พฤติกรรม คือการไม่ควบคุมอารมณ์ การให้คุณค่าตนเอง การปรุงแต่งร่างกาย และมีปฏิกริยาจริยธรรมทางบวกและ/หรือมีปฏิกริยาจริยธรรมทางลบแตกต่างกัน ($P < .05$ หรือน้อยกว่า) ๑๗ พฤติกรรมคือ การระงับความอยาก ความรู้ตัวไม่ประมาท ความมีวินัยในตนเอง การตั้งมาตรฐานตนเอง การลุ่มหลงอบายมุข การสำรวจตนเอง ความภาคภูมิใจในตนเอง ความรู้สึกผิด ความละอายใจ การให้รางวัลตนเอง การปลอบใจตนเอง การลงโทษตนเอง การรักษาสุขภาพและการปรับปรุงตนเอง

จะเห็นได้ว่าคนที่อยู่ในแต่ละภูมิภาคมีปฏิกริยาจริยธรรมต่อพฤติกรรมต่อตนเองของผู้อื่นแตกต่างกัน ๑๗ พฤติกรรม ผลการวิจัยโดยส่วนใหญ่จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้งนี้เพราะแต่ละภูมิภาคมีลักษณะสังคม เป็นแบบเฉพาะของตนเอง อันได้แก่ สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม นิยมประเพณีวัฒนธรรมแตกต่างกันมากบ้างน้อยบ้าง ทำให้มีแนวคิดเกี่ยวกับค่านิยมนี้ฐานต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ค่านิยมทางจริยธรรมแตกต่างกันจากการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี เซฟเฟ พบว่า คนที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีปฏิกริยาจริยธรรมทางบวกน้อยกว่าและมีปฏิกริยาจริยธรรมทางลบมากกว่าบุคคลอื่น คนที่อยู่ในกรุงเทพมหานครและภาคใต้มีปฏิกริยาจริยธรรมทั้งทางบวกและทางลบไม่แตกต่างกันในเกือบทุกพฤติกรรม และทั้งสองมีปฏิกริยาจริยธรรมในทางบวกมากกว่าและมีปฏิกริยาจริยธรรมทางลบน้อยกว่าบุคคลอื่น ผลการวิจัยดังกล่าวสามารถอภิปรายด้วยเหตุผลข้างต้นดังนี้

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คนในภูมิภาคนี้ต้องเผชิญกับปัญหาในเรื่องสภาพแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติอยู่ตลอด จึงต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพความเป็นจริงคือ ลดความมุ่งหวังในชีวิตลง มีความมั่งคั่งน้อย ใช้ชีวิตความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ ไม่ใคร่กระตือรือร้น (ประเสริฐ - แยมกสินพูน ๒๕๑๖: ๑๘-๑๙) เนื่องจากการดำเนินชีวิตต้องขึ้นอยู่กับธรรมชาติ อันมีผลให้มีแนวคิด และวิถีการดำเนินชีวิตดังกล่าวข้างต้น สถานะทางเศรษฐกิจของคนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจึงไม่อยู่ในขั้นต้นึก มีผลให้คนในภูมิภาคนี้โดยส่วนใหญ่ไม่สามารถศึกษาในระดับสูง (สุเทพ สุนทร-เกษช ๒๕๒๑: ๕) โอกาสที่จะพบเห็นประสบการณ์แปลกๆ ใหม่ๆ ก็มีน้อย คนในภูมิภาคนี้จึงขาดความรู้ความสามารถที่จะปรับปรุงตนเอง ประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้รับค่อนข้างจะแคบและจำกัดกว่าคนในภูมิภาคอื่น เมื่อวิถีการดำเนินชีวิตและค่านิยมเป็นไปในทำนองนี้แล้ว ประกอบกับมีระดับการศึกษาและรายได้ต่ำ ขาดแบบอย่างพฤติกรรมที่ดีงาม การอบรมเลี้ยงดูบุตรของคนในภูมิภาคนี้จึงเป็นแบบเดียวกับวิถีการดำเนินชีวิตที่เป็นอยู่ เด็กที่เกิดในครอบครัวเหล่านี้ก็มักจะมีระดับการศึกษาต่ำ ขาดทักษะในอาชีพและชีวิตทั่วไป ประสบการณ์ในด้านต่างๆ จึงไม่กว้างขวางเท่าคนในภูมิภาคอื่นๆ ทำให้การเรียนรู้สิ่งต่างๆ เป็นไปได้น้อย การตัดสินใจว่าพฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมที่มีคุณค่าจึงแตกต่างไปจากบุคคลอื่น ทำให้มีปฏิภนจริยธรรมทางบวกต่อพฤติกรรมต่อตนเองของผู้อื่น อาทิเช่น การระงับความอยาก ความรู้ตัวไม่ประมาท ความมีวินัยในตนเอง ความขยันหมั่นเพียร ฯลฯ น้อยกว่าและมีปฏิภนจริยธรรมทางลบต่อพฤติกรรมเหล่านี้มากกว่าบุคคลอื่น

ภาคใต้และกรุงเทพมหานครนั้น ลักษณะสังคมและชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสองภูมิภาคนี้คล้ายคลึงกันมาก ในภาคใต้นั้นสภาพภูมิศาสตร์ ลักษณะอาชีพและทรัพยากรธรรมชาติ กระตุ้นและส่งเสริมให้คนกระตือรือร้น มุ่งแสดงความสามารถและแสวงหาความสำเร็จอย่างแข็งขันมากกว่าภาคอื่นๆ และด้วยการมีความเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็วในแง่ของเศรษฐกิจการค้า .ฐานะความเป็นอยู่ของคนอาจเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็วถ้าใช้ความสามารถได้ตรงเป้าหมาย คนภาคใต้จึงมีความกระตือรือร้น สนใจในเรื่องความสามารถและความเป็นตัวของตัวเองมาก (ประเสริฐ แยมกสินพูน ๒๕๑๖: ๑๘-๑๙) ส่วนกรุงเทพมหานครนั้นเป็นทั้งเมืองหลวงและเมืองท่าที่สำคัญของประเทศไทย มีพลเมืองอาศัยอยู่หนาแน่น เป็นศูนย์กลางและที่รวมของบุคคลที่มีลักษณะและอาชีพหลายอย่าง มีการ

มีการเปลี่ยนแปลงทางวัตถุอย่างรวดเร็ว มีโรงงานอุตสาหกรรม ศูนย์การค้าเพิ่มขึ้นมากมาย อารยธรรมและวัฒนธรรมตลอดจนค่านิยมบางอย่างของชาวตะวันตกได้แพร่หลายเข้ามาอย่างกว้างขวาง มีความก้าวหน้าของระบบอุตสาหกรรม และความเจริญของวิทยาการเป็นอย่างมาก มีการคิดค้นสิ่งประดิษฐ์และวัฒนธรรมใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา กล่าวได้ว่าเป็นศูนย์กลางของความเจริญก้าวหน้าและเป็นที่ยอมรับของบรรดาผู้ที่มีความรู้ทั้งหลาย (อานนท์ อากาภิรม ๒๕๑๕:๒๓๖) ด้วยเหตุต่างๆ ดังที่กล่าวมานี้ ทำให้คนในกรุงเทพมหานครมีค่านิยมด้านความสำเร็จ สภาพสังคมสนับสนุนเสริมภาพในการต่อสู้แข่งขันกันในการประกอบอาชีพ การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างรีบเร่ง มีการแข่งขันกันสูง เน้นค่านิยมทางด้านความสัมฤทธิ์มาก นอกจากวิถีการดำเนินชีวิต ค่านิยมที่คล้ายคลึงกันในสองภูมิภาคนี้แล้ว คนที่อยู่ในภาคใต้และกรุงเทพมหานครยังมีโอกาสได้พบเห็นและเรียนรู้สิ่งต่างๆ จากความเจริญก้าวหน้า ทำให้เกิดความเฉลียวฉลาด มีการนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน การถ่ายทอดทางสังคมในทั้งสองภูมิภาคก็จะเป็นแบบเดียวกับวิถีชีวิตที่เป็นอยู่ เด็กที่เกิดในครอบครัวเหล่านี้จะได้รับการส่งเสริมทางการศึกษา การอบรมสั่งสอนจะเป็นแบบให้พึ่งตนเอง รับผิดชอบต่อตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความพยายามที่จะทำงานให้ได้ผลสำเร็จ คนที่อยู่ในภาคใต้และกรุงเทพมหานครจึงมีการตระหนักถึงความสำคัญของพฤติกรรมต่อตนเองไม่ว่าจะเป็นความขยันหมั่นเพียร ความมีวินัยในตนเอง การตั้งมาตรฐานตนเอง การปรับปรุงตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเอง ฯลฯ คนที่อยู่ในสองภูมิภาคนี้จึงมีปฏิริยาจริยธรรมทางบวกต่อพฤติกรรมต่อตนเองของผู้อื่นมากกว่าและมีปฏิริยาจริยธรรมทางลบน้อยกว่าบุคคลที่อยู่ในภูมิภาคอื่น

สมมติฐานข้อที่ ๕ คนที่อยู่ในกรุงเทพมหานครเขตใน กรุงเทพมหานครเขตนอกอำเภอเมืองและอำเภอชนบทมีปฏิริยาจริยธรรมแตกต่างกัน

ผลการวิจัยจากตารางที่ ๑๕ ปรากฏว่าคนที่อยู่ในท้องถิ่นที่มีสภาพความเป็นเมืองต่างกัน มีปฏิริยาจริยธรรมไม่แตกต่างกัน ๕ พฤติกรรมคือ การไม่ควบคุมอารมณ์ การลุ่มหลงอบายมุข การสำรวจตนเอง การให้หุ้คุณค่าตนเอง การปรุงแต่งร่างกาย มีปฏิริยาจริยธรรมทางบวกและ/หรือมีปฏิริยาจริยธรรมทางลบแตกต่างกัน (P .๐๕ หรือน้อยกว่า) ๑๕ พฤติกรรมคือ การระจับความอยาก ความรู้ตัวไม่ประมาท ความมีวินัยในตนเอง ความขยันหมั่นเพียร ความพอใจใน

ตนเอง การตั้งมาตรฐานตนเอง ความภาคภูมิใจในตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเอง ความรู้สึกผิด ความละอายใจ การให้รางวัลตนเอง การปลอบใจตนเอง การลงโทษตนเอง การรักษาสุขภาพและการปรับปรุงตนเอง

จะเห็นได้ว่าคนที่อยู่ในท้องถิ่นที่มีสภาพความเป็นเมืองต่างก็มีปฏิกริยาจริยธรรมแตกต่างกัน ๑๔ พฤติกรรม ผลการวิจัยโดยส่วนใหญ่จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้พิจารณาได้จากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการสังเกตแบบอย่าง อันเนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดู วิธีการดำเนินชีวิต ความเชื่อทางจารีตประเพณี สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมต่างๆ จากการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟนพบว่า คนที่อยู่ในชนบทมีปฏิกริยาจริยธรรมทางบวกน้อยกว่า และมีปฏิกริยาจริยธรรมทางลบมากกว่าบุคคลอื่น คนที่อยู่ในกรุงเทพมหานครเขตในและกรุงเทพมหานครเขตนอก มีปฏิกริยาจริยธรรมไม่แตกต่างกันในเกือบทุกพฤติกรรม โดยทั้ง ๒ กลุ่มมีปฏิกริยาจริยธรรมทางบวกมากกว่า และมีปฏิกริยาจริยธรรมทางลบน้อยกว่าบุคคลอื่น ผลการวิจัยดังกล่าวอธิบายได้ด้วยเหตุผลข้างต้นดังนี้

๑. ค่านิยม ความเชื่อที่ยึดถือและวิธีการดำเนินชีวิต

คนในอำเภอบางคนโดยทั่วไปมีความเคร่งครัดในขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรมชาวชนบทถือว่าเด็กจะต้องเคารพผู้ใหญ่ สิ่งทีพ่อแม่อบรมสั่งสอนลูก จะต้องปฏิบัติตามและปฏิบัติในสิ่งที่พ่อแม่ผู้ตายายเคยปฏิบัติสืบต่อกันมา ทั้งนี้เนื่องจากคนในอำเภอบางคนมีความรู้มีฐานะยากจน จึงไม่กล้าที่จะปฏิบัติสิ่งใดนอกเหนือจากสิ่งที่ได้ปฏิบัติกันมาแล้ว (สัญญา สัญญา-วิวัฒน์ ๒๕๒๖: ๘๘-๘๙) และเพราะไม่สามารถให้เหตุผลในการอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ได้ ประกอบกับชีวิตส่วนใหญ่ถูกแวดล้อมด้วยธรรมชาติ คนในอำเภอบางคนโดยทั่วไปจึงมีความเชื่อในสิ่งที่ไม่รู้เหตุผล (สุภาวดี มิตรสมหวัง ๒๕๒๓: ๒๒๒) อาทิเช่น เชื่อและเกรงกลัวอำนาจเหนือธรรมชาติ นิยมกราบไหว้เพื่อขอความคุ้มครอง จากความเชื่อที่เคร่งครัดต่อสิ่งเหล่านี้มีผลทำให้คนในอำเภอบางคนไม่ใคร่คิดว่า ชีวิตของตนตนน่าจะเป็นผู้กำหนดคาคดหวั่งให้สิ่งเหล่านี้ช่วยเหลือ นอกจากนี้คนในอำเภอบางคนยังมีความเชื่อถือในเรื่องผลแห่งกรรมเก่า ไม่ดีนรม ไม่กระตือรือร้น ไม่ใคร่เห็นความจำเป็นของการตั้งมาตรฐานตนเองและการปรับปรุงตนเอง

คนในอำเภอชนบทจึงตระหนักถึงความสำคัญของพฤติกรรมต่อตนเอง ไม่ว่าจะ เป็นการควบคุมตนเอง การประเมินตนเอง และการกระทำต่อตนเองน้อยกว่ากลุ่มอื่น การอบรมเลี้ยงดูบุตรก็ไม่ใคร่ได้เน้นในเรื่องนี้

ในกรุงเทพมหานครเขตในและกรุงเทพมหานครเขตนอก ลักษณะสังคม เป็นสังคมพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม เป็นแหล่งรวมผู้ที่มีความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ (พิทยา สายหู ๒๕๑๒: ๑๔) เนื่องจาก เป็นที่รวมของบุคคลหลายกลุ่มหลายอาชีพ ลักษณะความสัมพันธ์ของคนในสังคมจึงไม่แน่นแฟ้นและเป็นกันเองแบบสังคมชนบท ค่านิยมของคนในสังคมจะเป็นค่านิยมของความเป็นอิสระ การพึ่งตนเอง การเป็นตัวของตัวเองและความรับผิดชอบในตนเอง เนื่องจากชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมนี้ต้องกระตือรือร้น ต้องแข่งขันกันมาก จึงมีการตระหนักถึงคุณค่าของพฤติกรรมต่อตนเองอาทิเช่น การตั้งมาตรฐานตนเอง การปรับปรุงตนเอง ฯลฯ มากด้วยการอบรมเลี้ยงดูบุตรก็จะ เป็นแบบสมัยใหม่กว่ามีการฝึกความเป็นอิสระมากกว่า มีความเข้มงวดในระเบียบวินัยมากกว่าเพราะความสัมพันธ์กับผู้อื่น เป็นไปอย่างห่างเหิน

ความแตกต่างในด้านค่านิยม ความเชื่อที่ยึดถือ วิธีการดำเนินชีวิตเหล่านี้ล้วนมีผลให้คนที่อยู่ในอำเภอชนบทกับคนที่อยู่ในกรุงเทพมหานครเขตใน กรุงเทพมหานครเขตนอก มีแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมต่อตนเองว่าเป็นพฤติกรรมที่ดี ที่ถูก ที่ควรต่างกัน บุคคลเหล่านี้จึงมีปฏิกริยาจริยธรรมแตกต่างกัน โดยคนที่อยู่ในอำเภอชนบทมีปฏิกริยาจริยธรรมทางบวกน้อยกว่าและมีปฏิกริยาจริยธรรมทางลบมากกว่าบุคคลอื่น คนที่อยู่ในกรุงเทพมหานครเขตในและกรุงเทพมหานครเขตนอก มีปฏิกริยาจริยธรรมทางบวกมากกว่าและมีปฏิกริยาจริยธรรมทางลบน้อยกว่าคนที่อยู่ในอำเภอชนบท

๒. สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมและการอบรมเลี้ยงดูโดยทั่วไป

อำเภอชนบทค่อนข้างจะเป็นสังคมปิด เนื่องจากการสื่อสารและการคมนาคม เป็นไปไม่ได้ไม่สะดวก คนในอำเภอชนบทจะได้สัมผัสกับสิ่งแวดล้อมในวงจำกัด ประสบการณ์ต่างๆ จึงไม่กว้างขวาง และเนื่องจากคนในอำเภอชนบทโดยทั่วไปไม่มีรายได้และระดับการศึกษาต่ำ ถูกกีดกันในการครองชีพมาก การอบรมเลี้ยงดูบุตรของคนในสังคมนี้จึงเป็นแบบไม่สามารถที่จะส่งเสริมเด็กในทุกด้านได้ ไม่สามารถที่จะจัดอาหารและสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กได้ เด็กได้รับการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสติปัญญาน้อย ได้รับการศึกษาในระดับต่ำ

โอกาสในการพบเห็นแบบอย่างพฤติกรรมต่างๆ มีไม่มากนัก เหล่านี้ล้วนทำให้เด็กในชนบทมีแนวคิดไม่กว้างเท่าที่ควร ทักษะในการพิจารณาไตร่ตรองพฤติกรรมต่างๆ ก็ไม่ดีนัก ต่างจากคนที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร เขตใน กรุงเทพมหานคร เขตนอก ซึ่งการสื่อสารและการคมนาคมเป็นไปได้อย่างสะดวก คนในสังคมเหล่านี้จะได้สัมผัสกับสิ่งแวดล้อมในวงกว้าง ได้รับวัฒนธรรมตะวันตกมากขึ้นเรื่อยๆ คนในสังคมต้องแข่งขันกันอยู่ตลอดเวลา ต้องประเมินคุณค่าตนเองโดยเปรียบเทียบกับผู้อื่นตลอด เนื่องจากสภาพสังคมบังคับให้ต้องแข่งขันกับผู้อื่น เพื่อความอยู่รอดของตนเอง คนในกรุงเทพมหานคร เขตในและกรุงเทพมหานคร เขตนอก จึงต้องรับผิดชอบต่อตนเอง มีความพยายามที่จะกระทำสิ่งต่างๆ การอบรมเลี้ยงดูบุตรจึงเป็นแบบฝึกให้เด็กพึ่งตนเอง ให้เด็กสนใจในความก้าวหน้าและความสำเร็จของตนเอง และเนื่องจากสังคมกรุงเทพมหานครมีวัดและสถานุงูใจให้เด็กมีวามประพฤติดีดีมาก เช่นยาเสพติดให้โทษ สถานเริงรมย์ต่างๆ ยั่วยวนให้เด็กเกิดความอยากรู้อยากเห็น อยากรทดลอง พ่อแม่จึงต้องเข้มงวดกวดขันกับบุตรมาก มีการกำหนดเงื่อนไขลงโทษที่รุนแรงถ้าบุตรกระทำในสิ่งเหล่านี้ เด็กในสังคมนี้จึงเรียนรู้ที่จะบังคับตนเอง มีการระงับความอยากหรือความต้องการของตนเอง คนในกรุงเทพมหานคร เขตในและกรุงเทพมหานคร เขตนอก โดยส่วนใหญ่ยังมีรายได้และระดับการศึกษาสูงกว่าคนในอำเภอชนบท จากประสบการณ์ทางการศึกษา ทำให้เข้าใจวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่ถูกต้องกว่าคนในอำเภอชนบท พ่อแม่ในกรุงเทพมหานคร เขตในและกรุงเทพมหานคร เขตนอกส่วนใหญ่จะอบรมสั่งสอน จัดอาหารและสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาของเด็กได้ดีกว่าพ่อแม่ในชนบท เด็กจะได้รับการส่งเสริมทางการศึกษา ได้พบเห็นแบบอย่างต่างๆ มากกว่าทำให้เกิดแนวคิดกว้าง มีทักษะที่จะจะพิจารณาไตร่ตรองข้อมูลต่างๆอย่างถูกต้อง การเรียนรู้พฤติกรรมต่อตนเอง อาทิเช่น การระงับความอยาก ความรู้ตัวไม่ประมาท ความมีวินัยในตนเองว่าเป็นพฤติกรรมที่ดี ที่ถูก ที่ควร จึงเป็นไปได้ดีกว่าคนในสังคมชนบท บุคคลเหล่านี้จึงมีปฏิริยาจริยธรรมทางบวกมากกว่าและมีปฏิริยาจริยธรรมทางลบต่อพฤติกรรม เหล่านี้้น้อยกว่าคนในชนบท

นอกจากนั้นยังเห็นได้ว่า มีหลายพฤติกรรมที่คนที่อยู่ในอำเภอ เมืองมีปฏิริยาจริยธรรมทางบวกและ/หรือมีปฏิริยาจริยธรรมทางลบไม่แตกต่างจากคนที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร และในขณะเดียวกันก็ไม่แตกต่างจากคนที่อยู่ในอำเภอชนบทด้วยดังจะเห็นได้จากพฤติกรรม ความรู้ตัวไม่ประมาท

ความขยันหมั่นเพียร การตั้งมาตรฐานตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเอง การปรับปรุงตนเอง ฯลฯ ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นที่มีสภาพความเป็นเมืองต่าง ๆ กัน จะเห็นได้ว่าในปัจจุบัน สังคมอำเภอเมืองในต่างจังหวัดนั้นมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมแบบสัมฤทธิ์สัมพันธมากขึ้น คนในอำเภอเมืองมีการติดต่อคบหาสมาคมกันอย่างเป็นทางการมากขึ้น ความใกล้ชิดและความเป็นกันเองกันเริ่มลดน้อยลง การพบปะติดต่อกันอยู่กับผลประโยชน์มากขึ้น และคนในอำเภอเมืองต่างจังหวัดยังได้รับการศึกษาเล่าเรียนในด้านต่างๆ มากยิ่งขึ้น การอบรมเลี้ยงดูเด็กเริ่มเปลี่ยนแปลงไป แต่ในขณะที่เดียวกันคนในอำเภอเมืองก็ยังมีค่านิยมดั้งเดิมอยู่ไม่น้อย อาทิเช่น ยังคงมีความเกรงอกเกรงใจ เคารพ เชื่อฟังผู้ใหญ่และปฏิบัติตามที่ตนเคยได้รับการอบรมสั่งสอนมาไม่น้อย คนในอำเภอเมืองแม้จะประสบปัญหาต่ำกว่าคนในอำเภอชนบท แต่ก็ยังไม่เท่าคนในกรุงเทพมหานครนักรักการดำเนินชีวิตที่เป็นไปอย่างรีบเร่ง การเน้นค่านิยมด้านความสำเร็จมากกว่าความเกรงใจก็ไม่มากเท่าคนในกรุงเทพมหานคร แต่ในขณะที่เดียวกันก็ยิ่งมากกว่าคนในอำเภอชนบทหลังเหล่านี้จะมีผลทำให้คนในอำเภอเมืองมีปฏิภนจริยธรรมทางบวกและ/หรือทางลบต่อพฤติกรรมเหล่านี้ไม่แตกต่างจากคนในกรุงเทพมหานคร และในขณะที่เดียวกันไม่ต่างจากคนในอำเภอชนบทด้วย ทั้งๆ ที่ในพฤติกรรมเหล่านี้คนในกรุงเทพมหานคร และอำเภอชนบทมีปฏิภนจริยธรรมทางบวกและ/หรือทางลบแตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ ๖ คนที่มีอาชีพหลักของครอบครัวรับราชการ ใช้แรงงาน ธุรกิจการค้าและลูกจ้างเอกชน มีปฏิภนจริยธรรมแตกต่างกัน

ผลการวิจัยจากตารางที่ ๑๖ ปรากฏว่า คนที่มีอาชีพหลักของครอบครัวต่างกัน มีปฏิภนจริยธรรมไม่แตกต่างกัน ๔ พฤติกรรม คือการไม่ควบคุมอารมณ์ ความรู้ตัวไม่ประมาณความขยันหมั่นเพียร ความพอใจในตนเอง การสำรวจตนเอง การให้คุณค่าตนเอง ความภาคภูมิใจในตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเอง การรักษาสุขภาพ และมีปฏิภนจริยธรรมทางบวกและ/หรือมีปฏิภนจริยธรรมทางลบแตกต่างกัน ($P < .05$ หรือน้อยกว่า) ๑๑ พฤติกรรมคือ การระงับความอยาก ความมีวินัยในตนเอง การตั้งมาตรฐานตนเอง การลุ่มหลงอบายมุข ความรู้สึกผิด ความละอายใจ การให้รางวัลตนเอง การปลอบใจตนเอง การลงโทษตนเอง การปรุงแต่งร่างกายและการปรับปรุงตนเอง

จะเห็นได้ว่า โดยส่วนใหญ่ คนที่มีอาชีพหลักของครอบครัวต่างกันมีปฏิกริยาจริยธรรมต่อพฤติกรรมของตนเองของผู้อื่นแตกต่างกัน ผลการวิจัยส่วนใหญ่จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ น่าจะพิจารณาได้จากแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ที่ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ทางสังคมและความสามารถในการสังเกต ในการคิดและการเข้าใจ คนที่อยู่ในอาชีพแต่ละอาชีพมีความแตกต่างกันในเรื่องระดับการศึกษา ฐานะ ความเป็นอยู่ หน้าที่ความรับผิดชอบในงานอาชีพและโอกาสในการได้เห็นแบบอย่างพฤติกรรมที่ต้งาม อันมีผลให้มีแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ดี-ไม่ดี ถูก-ไม่ถูก ควร-ไม่ควร แตกต่างกัน ทำให้มีค่านิยมวิถีการดำเนินชีวิต การอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมพัฒนาการของสมาชิกในครอบครัวต่างกันด้วย คนที่มีอาชีพหลักของครอบครัวรับราชการ ใช้แรงงาน ธุรกิจการค้า และลูกจ้างเอกชนจึงมีปฏิกริยาจริยธรรมแตกต่างกันถึงผลที่พบในการวิจัย

ในพฤติกรรมที่คนที่มีอาชีพหลักของครอบครัวต่างกันมีปฏิกริยาจริยธรรมแตกต่างกันนั้น จากการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี เชฟเฟนพบว่า คนที่มีอาชีพหลักของครอบครัวใช้แรงงานมีปฏิกริยาจริยธรรมทางบวกน้อยกว่า และมีปฏิกริยาจริยธรรมทางลบมากกว่าบุคคลอื่น คนที่มีอาชีพหลักของครอบครัวรับราชการมีปฏิกริยาจริยธรรมทางบวกมากกว่าและมีปฏิกริยาจริยธรรมน้อยกว่าบุคคลอื่น ผลที่ปรากฏน่าจะพิจารณาได้ดังนี้

๑. คนที่มีอาชีพหลักของครอบครัวรับราชการได้พบเห็นแบบอย่างที่ดีงามมากกว่าบุคคลอื่น และคนที่มีอาชีพหลักของครอบครัวใช้แรงงานได้พบเห็นแบบอย่างที่ดีงามน้อยกว่าบุคคลอื่น ดังจะเห็นได้จากการศึกษาของแอนเดอร์สัน และโดแวน (Anderson and Doan ๑๙๕๔ Cited in Russell ๑๙๖๘: ๑๔๘) ที่พบว่า เมื่อถามเด็กที่มาจากครอบครัวต่างๆ ถึงบุคคลที่เขาจะเลือกดำเนินรอยตาม เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีอาชีพหลักใช้แรงงานจะตอบว่าไม่มีใครที่เขาจะเลือกดำเนินรอยตาม และเมื่อถูกขอร้องให้ตอบเด็กจะเลือกคนในครอบครัว ซึ่งต่างจากเด็กที่มาจากครอบครัวในระดับสูงและกลาง เด็กเหล่านี้จะตอบถึงบุคคลสำคัญต่างๆ มากมาย ทำนองเดียวกันจากการศึกษาวิจัยของเก็องูล ทาลิสท์ (๒๕๑๔: ๑๕๑) ก็พบว่าสมาชิกในครอบครัวรับราชการมีโอกาสได้พบเห็นแบบอย่างที่ดีงามมากกว่ากลุ่มอื่นๆ โดยจากการสัมภาษณ์เด็กในครอบครัวนี้พบว่าอยากเป็นอย่างบิดาหรือผู้ที่ประสบความสำเร็จในการเรียนและการงานเป็นอย่างดี ส่วนเด็กที่อยู่ในครอบครัวผู้ใช้แรงงานนั้น เด็กขาดสิ่งเร้ากระตุ้นขาดแบบอย่างที่ดีงาม

๒. อาชีพรับราชการโดยส่วนใหญ่จำเป็นต้องอาศัยผู้ที่มีการศึกษาในระดับสูงมากกว่าอาชีพอื่น ผู้ที่มีการศึกษาสูงย่อมตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา สมาชิกในครอบครัวจะได้รับ การส่งเสริมในด้านการศึกษามากกว่าสมาชิกในครอบครัวที่มีอาชีพหลักอื่นๆ (เก็ทบูล ทาสทซ์ ๒๕๑๔: ๑๕๑) ประสบการณ์ทางการศึกษาสามารถพัฒนาความสามารถที่ตนคิด และรูปแบบพฤติกรรมที่มีคุณค่าทางสังคม ทำให้ทราบความเป็นไปของโลก ได้พัฒนาทัศนคติต่อสิ่งต่างๆ และคนทั่วไป ได้เรียนรู้การเข้าสังคมกับคนอื่น ผลจากการศึกษาทำให้เกิดความรู้กว้างขวาง การจะเชื่อสิ่งใดก็ย่อมจะพิจารณาว่าสิ่งนั้นๆ เป็นสิ่งที่มีเหตุผลน่าเชื่อถือได้หรือไม่ ซึ่งตรงข้ามกับครอบครัวผู้ใช้แรงงานซึ่งหัวหน้าครอบครัวเป็นผู้ที่มีการศึกษาน้อย สมาชิกในครอบครัวมักจะถูกส่งเสริมในด้านนี้น้อย คนในอาชีพนี้ต้องหาเช่ากินค่าใช้แรงงานเข้าแลกกับเงิน มีความเครียดที่เกิดจากสภาพแวดล้อมอันแออัด หรือแร้นแค้นทางวัตถุ ทำให้ประสบการณ์แคบและจำกัด สติปัญญาความรู้ไม่แตกฉาน มักจะเชื่อสิ่งต่างๆอย่างไม่มีเหตุผลอยู่มาก ดังจะเห็นได้จากการศึกษาริชัยของสุนทร โคมิน และสมิท สมัครการ (๒๕๒๒: ๑๖๘, ๒๔๖, ๒๕๖) ที่พบว่า คนที่มีการศึกษาน้อยจะมีความเชื่อในเรื่องโชคชะตา การมีจังหวะในชีวิตที่ดี การช่วยเหลือของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มากกว่าคนที่มีการศึกษาสูง สิ่งเหล่านี้จะมีผลให้คนที่มีการศึกษาน้อย ซึ่งมักมีอาชีพใช้แรงงาน หรืออยู่ในครอบครัวนี้ให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าของพฤติกรรมต่อตนเอง อาทิเช่น การตั้งมาตรฐานตนเอง ความมีวินัยในตนเอง การปรับปรุงตนเอง ฯลฯ น้อยกว่าบุคคลอื่น

๓. คนที่มีการศึกษาสูงโดยทั่วไปยังมีความรู้ความเข้าใจวิธีการอบรมสั่งสอนที่จะทำให้สมาชิกในครอบครัวมีพฤติกรรมที่เหมาะสม เป็นที่ยอมรับของสังคมมากกว่า คนที่มีการศึกษาน้อยดัง การศึกษาของรัชณี กิติพรชัย และมธุรส วีระเมธวกำแหง (๒๕๑๕: ๖๕-๖๖) ที่พบว่า คนที่มีการศึกษาสูง จะให้การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมีการชมเชย ให้รางวัลมากกว่าคนที่มีการศึกษาน้อย ซึ่งจะเข้มงวดกวดขันและใช้วิธีการดุว่า เข้มยติ ซึ่งครอนบาค (Cronbach ๑๙๖๓: ๒๓๔) ก็ได้กล่าวไว้ว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลเป็นประชาธิปไตยเป็นวิธีการที่จะส่งเสริมให้เด็กมีการเรียนรู้สิ่งต่างๆ มากกว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น จากการศึกษาของโคห์น (Kohn ๑๙๖๓ cited in Watson and Lindgren ๑๙๗๓: ๓๑๑-๓๑๓) โรเซนและดีแอนเดรต (Rosen and D' Andrade ๑๙๖๔: ๕๖๒) วัตสัน และลินด์เกรน (Watson and Lindgren

(Watson and Lindgren ๑๙๗๓: ๓๒๖-๓๒๗) และการสรุปผลการศึกษาต่างๆ ที่เบคเกอร์ (Becker ๑๙๖๔: ๗๑) กระทำไว้ต่างได้ผลทำนองเดียวกันว่า พ่อแม่ที่มีอาชีพหลักของครอบครัวใช้แรงงานมักจะไม่ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กเท่าใดนัก โดยพ่อแม่จะแก้ปัญหาต่างๆ ให้เด็กเอง และใช้วิธีการลงโทษด้วยการคว่ำเชี่ยนตี อย่างรุนแรงในขณะที่พ่อแม่ชนชั้นกลางซึ่งเป็นพวกที่มีการศึกษาและมีฐานะความเป็นอยู่ในระดับปานกลางจะกระตุ้นให้เด็กแก้ปัญหาด้วยตนเอง คอยให้กำลังใจและชมเชย มีการให้ความรัก ความอบอุ่นแก่ลูก มีการดักเตือน อธิบายเหตุผลและแสดงความเสียใจเมื่อลูกกระทำผิด ซึ่งเหล่านี้ล้วนมีผลให้คนที่อยู่ในครอบครัวรับราชการซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วมีการศึกษาสูงและฐานะความเป็นอยู่ดีกว่าบุคคลอื่น บังคับควบคุมตนเอง มีความรู้สึกผิด ความรู้สึกเสียใจจะอายใจ เมื่อกระทำผิดมากกว่าคนที่อยู่ในครอบครัวที่มีอาชีพหลักอื่นๆ และในทางตรงข้ามคนที่อยู่ในครอบครัวที่มีอาชีพหลักใช้แรงงานจะมีการบังคับควบคุมตนเองน้อยในพฤติกรรมต่อตนเอง อาทิเช่น ความรู้สึกผิด ความอายใจตนเองน้อยกว่าบุคคลอื่น

๔. อาชีพรับราชการนั้นเป็นอาชีพที่การทำงานบางครั้งต้องใช้ความสามารถความคิดและการตัดสินใจของตนเอง เนื่องจากต้องรับผิดชอบในหน้าที่การงานด้วยตนเอง คนในอาชีพนี้จึงต้องบังคับตนเองโดยการมีวินัยในตนเองมีการตั้งมาตรฐานตนเอง มีการปรับปรุงตนเอง ฯลฯ เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน บุคคลเหล่านี้ทำงานที่เกี่ยวข้องกับวัตถุหรือทำงานภายใต้การแนะนำควบคุมของผู้อื่น การบังคับพฤติกรรมของตนเองบุคคลเหล่านี้มักเป็นการบังคับควบคุมจากภายนอก การตระหนักถึงความสำคัญของพฤติกรรมต่อตนเองในบุคคลสองอาชีพนี้จึงแตกต่างกัน โดยคนที่อยู่ในอาชีพรับราชการจะเห็นคุณค่าของพฤติกรรมต่อตนเองมากกว่าคนที่อยู่ในอาชีพใช้แรงงาน การอบรมสั่งสอน การถ่ายทอดค่านิยมต่างๆ ให้สมาชิกในครอบครัวจึงแตกต่างกันด้วย โดยคนที่อยู่ในครอบครัวรับราชการจะได้เรียนรู้พฤติกรรมต่อตนเอง เหล่านี้ว่าเป็นพฤติกรรมที่ดีที่ถูกที่ควร มากกว่าคนที่อยู่ในครอบครัวผู้ใช้แรงงาน

จากความแตกต่างของแบบอย่างประสพการณ์ ระดับการศึกษา การอบรมเลี้ยงดู และลักษณะงานอาชีพที่ต่างกัน ในคนที่มีอาชีพหลักของครอบครัวใช้แรงงานและคนที่มีอาชีพหลักของครอบครัวรับราชการ สิ่งเหล่านี้จะมีผลให้คนที่มีอาชีพหลักของครอบครัวใช้แรงงานมีการเรียนรู้

พฤติกรรมต่อตนเองว่าเป็นพฤติกรรมที่ดี-ไม่ดี ถูก-ไม่ถูก ควร-ไม่ควร น้อยกว่าบุคคลอื่น ทำให้มีปฏิกริยาจริยธรรมทางบวกน้อยกว่าและมีปฏิกริยาจริยธรรมทางลบมากกว่าบุคคลอื่น ในทางตรงกันข้าม คนที่มีอาชีพหลักของครอบครัวรับราชการได้เรียนรู้พฤติกรรมต่อตนเองว่าเป็นพฤติกรรมที่ดี-ไม่ดี ถูก-ไม่ถูก ควร-ไม่ควร มากกว่าบุคคลอื่น ทำให้มีปฏิกริยาจริยธรรมทางบวกมากกว่าและมีปฏิกริยาจริยธรรมทางลบน้อยกว่าบุคคลอื่นดังผลที่พบในการวิจัยครั้งนี้

ในพฤติกรรมกลุ่มหลงอบายมุข คนที่มีอาชีพหลักของครอบครัวต่างกันต่างเห็นว่าพฤติกรรมดังกล่าวเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดี ไม่ถูก ไม่ควร จึงมีปฏิกริยาจริยธรรมทางบวกน้อยกว่าพฤติกรรมอื่น และมีปฏิกริยาจริยธรรมทางลบมากกว่าพฤติกรรมอื่น และจากการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่พบว่า คนที่มีอาชีพหลักของครอบครัวต่างๆ กันมีปฏิกริยาจริยธรรมทางบวกไม่แตกต่างกัน แต่คนที่มีอาชีพหลักของครอบครัวรับราชการมีปฏิกริยาจริยธรรมทางลบน้อยกว่าคนที่มีอาชีพหลักของครอบครัวธุรกิจการค้า ผลการวิจัยดังกล่าวน่าจะเนื่องมาจากลักษณะความแตกต่างของงานอาชีพ โดยทั่วไปนั้นอาชีพรับราชการเป็นอาชีพที่มีเวลาว่างมาก มีการสมาคมสังสรรค์บ่อยครั้งกว่าคนในอาชีพอื่นๆ ดังจะเห็นได้จากคนในอาชีพนี้ (เพศชาย) มักใช้เวลาหลังเลิกงานคลายความเครียดคลายเครียดโดยการเข้าสโมสรรสังสรรค์ ซึ่งก็มักจะมีการเล่นการพนัน การดื่มสุราร่วมอยู่ด้วย เมื่อตนเองมีพฤติกรรมดังกล่าวนี้บ่อยครั้ง ได้รับความสนุกสนานรื่นเริงจากพฤติกรรมนี้มาก การจะตำหนิบุคคลผู้กระทำพฤติกรรมนี้ย่อมลดน้อยลง ต่างกับคนที่มีอาชีพหลักของครอบครัวธุรกิจการค้า ซึ่งแม้จะมีการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ มากหลาย แต่ลักษณะงานอาชีพเป็นอาชีพที่ต้องรับผิดชอบกับตนเองมาก ความก้าวหน้าหรือล้มเหลวในอาชีพเกิดจากการปฏิบัติตนของบุคคลในอาชีพนั้นเป็นส่วนใหญ่ คนที่อยู่ในครอบครัวธุรกิจการค้าจึงขมขื่น ขยันหมั่นเพียร ทุ่มเทตนเองให้กับงานอาชีพมาก ถึงแม้บุคคลเหล่านี้จะมีงานเลี้ยง มีการเที่ยวเตร่ ดื่มสุรา เล่นการพนัน แต่ก็มักจะมีผลประโยชน์เกี่ยวกับงานอาชีพแอบแฝงด้วย การนำตนเองไปเกี่ยวพันกับพฤติกรรมนี้โดยตระหนักดีว่าเป็นการกระทำเพื่อผลประโยชน์อันแอบแฝงนั้น ย่อมจะทำให้เห็นว่า พฤติกรรมนี้เป็นพฤติกรรมที่ ไม่ดี ไม่ถูก ไม่ควร ได้มากกว่า กลุ่มคนที่มีอาชีพหลักของครอบครัวธุรกิจการค้า จึงมีปฏิกริยาจริยธรรมทางลบมากกว่ากลุ่มที่มีอาชีพหลักของครอบครัวรับราชการ

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาผลการวิจัยแล้วจะเห็นได้ว่า มีถึง ๔ พฤติกรรมที่กลุ่มคนที่มีอาชีพหลักของครอบครัวต่างกันมีปฏิภริยาจริยธรรมต่อพฤติกรรมตนเองของผู้อื่นไม่แตกต่างกัน และในพฤติกรรมที่กลุ่มตัวอย่างมีปฏิภริยาจริยธรรมแตกต่างกัน กลุ่มที่อยู่ในครอบครัวที่มีอาชีพหลักถูกจ้างเอกชนและธุรกิจการค้ามีปฏิภริยาจริยธรรมโดยส่วนใหญ่ไม่แตกต่างจากกลุ่มข้าราชการ และในบางพฤติกรรมมีปฏิภริยาจริยธรรมไม่ต่างจากกลุ่มผู้ใช้แรงงานด้วย ผลการวิจัยนี้ น่าจะพิจารณาได้จากแนวคิด ความเชื่อ และวิถีการปฏิบัติของคนในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติโดยมีการเห็นคุณค่า ของการศึกษา ความเจริญก้าวหน้าของระบบการสื่อสารและการเปลี่ยนแปลงวิธีการอบรมเลี้ยงดู ดังจะเห็นได้จากข้อเขียนของเสริน ปุณณะจิตานนท์ (๒๕๒๔ : ๒) ที่ว่า แนวโน้มในการเลี้ยงดูเด็กที่เกิดขึ้นขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาในรอบ ๒๐ ปี ที่ผ่านมานี้ ซึ่งก็พอจะอธิบายเรื่องราวทำนองเดียวกันนี้ในสังคมเมืองหลวงหรือเมืองใหญ่ๆ ของประเทศไทยเราได้

ปัจจุบันพยานหลักฐานที่เก็บรวบรวมไว้ได้มีคุณภาพ เพียงพอที่จะแสดงให้เห็นว่าแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างฉับพลัน บิดามารดาที่เป็นชนชั้นกลางทั้งหลายได้เปลี่ยนเลิกใช้วิธีการตอบสนองการกระทำของเด็กอย่างที่ทำให้เขาเห็นว่า ผู้ใหญ่เข้าใจเขา และมีความอดทนต่อการแสดงออกซึ่งความปรารถนา และอารมณ์ผลักดันที่ผู้ใหญ่เห็นว่า ไม่เหมาะสมไม่ควร จะแสดงออกซึ่งความรักใคร่โดยเสรีและเพิ่มการใช้หลัก เหตุผลและหลักมโนธรรม เพื่อจูงใจให้คล้อยตาม ในขณะที่เด็กรุ่นนี้ก็พยายามหลีกเลี่ยงการรักษาระเบียบวินัยโดยอาศัยการลงโทษ ทางกาย..... ความแตกต่างระหว่างวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรของบิดามารดาที่สังกัดชั้นสังคมต่างกันก็ค่อยๆ ลดลงด้วย โดยฝ่ายชนชั้นต่ำค่อยๆ รับเอาบรรทัดฐานของชนชั้นกลางมาใช้มากขึ้น

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้ต่างมาจากกรุงเทพมหานคร และจังหวัดใหญ่ๆ ในภูมิภาคต่างๆ ซึ่งก็น่าจะได้รับอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงนี้ จึงทำให้มีปฏิภริยาจริยธรรม ไม่แตกต่างกันในบางพฤติกรรมดังผลที่พบในการวิจัย